

EGYHÁZI KÖZLÖNY

VEGYES TARTALMÚ S IRODALMI FOLYÓIRAT.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DEDEK GREGENS LAJOS.

1890-iki évf.

8-ik szám

Megjelen minden hé 4-én és 18-én másfél osztalag két ivon. A lap előfizetési ára januártól-decemberig 2 frt. osztr. magy. ért. postai széktilddal együtt.

BUDAPEST, április 19-én.

A szerkesztőség és kiadóhivatalt illető küldemények, pénzek hirdetések, reklamációk stb. a szerkesztő nevére címezve Budapest-Lipótváros Plébánia, Lipót-tér 9. sz. küldendőek

A munkások tavasza.

Két hét sem telik bele, s a munkások Európaszerte nagy ünnepélyre készülődnek. Óriási s egyúttal békés tüntetésre. Napról-napra jönnek hírek, hogy e tüntetésből nem marad el egyetlen egy ország sem; még a miénk sem, a mely alig ismer szocializmust, munkáskérdést. Az ünnepet főleg Ausztriában sztrájkok előzték meg; s ezért több helyütt betiltották ez ünnepést, a mi azonban semmit le nem von ennek értékéből, mert a tüntetéstől eltiltottak szive együtt fog dobogni az ünneplőkkel. Május elsejét, a tavasz ez ünnepét, az iskolás fiúk e napját választották, a mely más években szintén kedvenc ünnepe volt a munkásoknak, mert jó részük azon a napon ritkán állott munkába. A pogány tradíciókig visszanyúló napon tömegesen keresték fel a szabad természetet. Az idén pedig az eddigi méreteken túl fogják e napot ünnepelni.

A nap megválasztása keresztény szempontból szerencsétlen. s a munkások ama vezetői, a kik az eszmét világszerte tették kedvelté, ezzel is elárulták, hogy nem állanak a keresztény szocializmus alapján. Ennek daczára szinte nemzetközi lett az eszme, a miből az derül ki, hogy a közös érdek, a nagyhatalommá nőtt szolidaritás a szervezett internacionale nélkül is egy zászló alá képes csoportosítani a munkásokat.

S nem is olyan új keletű a munkásoknak május elsejére való készülődése. Az eszme megszületett a mult esztendőben, még akkor, midőn II. Vilmos császárnak szocialista terveiről a világnak semmi tudomása nem volt. Természetes, hogy a szocialista császár érdeklődése fölkellesítette a munkásokat is, a kik a legutóbbi berlini konferencia óta fokozottabb buzgalommal láttak az eszme megvalósításához. Sőt e konferenciának kétes sikere csak növelhetette a buzgalmat, a melylyel az ünnepélyhez fognak.

Nincs okunk kételkedni abban, hogy e tüntetés békés jellegű lesz. Igérik azt a munkások vezetői, s bevalottan nincs is más célja az ünnepélynek, mint hogy formulázzák a munka jogait, s impozáns számmal megmutassák a politikusoknak, hogy mi következhetnék ebből, ha a munkások ezen milliói az érdekszolidaritás alapján fegyvert ragadnának kezükbe a modern államok és a liberális gazdasági rendszer ellen. E föllépésnek igen komoly értelme van s eredménye sem maradhat el. A kormányoknak mélyreható szocialis reformokról kell gondoskodniok s kiinduló pontjuk éppen 1890. május elseje lett, a mely gondolkodóba fogja ejteni a mostani jog- és gazdasági rend apostolait.

E szempontból tehát fölötte szerencsésnek kell tartanunk a munkások vezetőinek eszméjét, s bizonyosan mi rokonszenveztünk velük első sorban, a kiknek elvünk az unicuique suam tana s a kika justitia distributiv tartjuk a keresztény szocializmus dogmájának. S így őszintén kívánhatunk legmesszebbmenő sikert a mozgalomnak, a mely az egész művelt világon fog hullámokat támasztani.

II. Vilmos császárnak közvetve az érdeme, hogy május elseje zavargások nélkül fog elmúlni. Nagyon jól emlékezünk a munkások mult esztendei programjára. Akkor egész nyíltan hirdették, hogy 1890. május elsején sőt folytatólagosan is egyetemes, nemzetközi sztrájkot tartanak, a mi sok helyütt nem mult volna el zavargások nélkül. A hangulat tehát harcias volt s alig fél esztendő alatt békülékeny lett, mert a német császárnak, a világpolitika ez időszertit vezetőjében megbiznak s komolyan veszik törekvését, hogy a negyedik osztály sorsán segítsen, a mi természetesen más országokban is találna követésre.

A berlini konferencia, a mely a munkások érdekeivel foglalkozott, legutóbb mult el, s egyelőre akadémikus lett a haszna, bár mint első lépés jelentékeny kezdeményezés s örökké emlékezetes marad. Tudjuk, hogy a konferencia eszméje Svájczé, a mely országnak kormánya már két év előtt intézett jegyzéket a hatalmakhoz, a melyben ama konferencia egybehívását indítványozta. Sok vajudas után Vilmos császáré lett az érdem, hogy a konferencia összeült s azt a dicsőséget sem sajnáljuk tőle, hogy a német császár magasztalásakor a sajtó teljesen megfeledezett a kis Svájczról, a mely az eszmét, mint kezdeményező vindikálhatja magának.

A konferencia daczára a munkások szükségesnek tartják a május elsejei demonstrációt. S abban is teljesen igazuk van. Nem zavarognak, mert remélnék, s egyúttal csendes ijesztést is gyakorolnak olyan irányban, hogy a megkezdett szocialis reformoknak munkába vételét s végrehajtását békésen erőszakolják ki. Bevárják, míg eredményeikben nem csalatkoznak s ha az következnek be, akkor nyilván nem békés ünneplésre és meetingezésre hanem nemzetközi sztrájkra kerül a sor. Ezt módjukban van a kormányoknak elkerülni.

Minden jel arra mutat, hogy Vilmos császár ez irányban nagyszabású, a Bismarckéinál messzebb menő reformokat fog megvalósítani. A május elseje rá nézve is tüntetés lesz, a miből ha levonja a tanulságot, többet hazájának és az emberiségnek, mint ha Franciaországot diadalmos háború esetén ötven ezer milliárd erejéig sarczolná meg. A szocialista császár a «munkásbarát» nevént nyeri majd a világtörténelemben, a

melyet többen fognak áldani, mint a grosser Kurfürst vagy II. Frigyes nagyságát.

A többi országnak pedig követnie kell a példát. Hiszen a szociális reformok annyira a levegőben vannak, hogy végre a mi kormányunk is az utánzók közé állott s dolgozik a vasárnapi munkaszünet és a munkásbiztosítások törvényjavaslatán. Ausztria és Bismarck évekként elözte meg e kérdésekben. Egy keveset tehát elkéstünk, új eszméket pedig kapunk majd a külföldről, ha a német reformok megszületnek.

A magyar államgép kerekeibe is belekerül tehát az a «szocialisztikus olajcsepp», a melynek szükségét Apponyi Albert gróf már évekként elözt hangsúlyozta. Az előrelátó államférfiny akkor nevettek, gúnyolódtak, elneveztek keresztény szocialistának, kathedra-szocialistának. Az olajcsepp azonban nem avasodott meg azóta. s funkcióját most azok várják, a kormányunk előlegezett dicséretekkel, a kik akkor legtöbbet nevettek Apponyi gróf óhajta fölött.

1890. május elseje tehát eredményre számíthat. Mi kívánjuk ezt a legőszintebben, mert nemcsak részvétellel és könyöradományokkal óhajtuk kielégíthetni a munkások igényeit, hanem az őket megillető jogokkal is, a melyektől a gazdasági és politikai liberalizmus fosztotta meg őket. Kivánságunk pedig bizonyára melegebb volna és osztatlanabb, ha a tüntetés keresztény alapokra állott volna s ez alapokról vindikálná az embernek, a munkásnak a kereszténység által megállapított jogait.

Doctor Latinus.

AZ EGYHÁZ MULTJA ÉS JELENE.

Rovatvezető: Ankerstoki Stockinger János.

Petrifikált hazugságok

Az igazság nem szorul cselofságokra, hogy hódításokat tegyen. Nyíltan, őszintén, de méltóságosan lép fel mindenba és saját lényre, tulajdon valója képezi azon varázst, mely önkénytelen hódolatra bírja az embert. A katolikus egyház, az igaz ig megtestesülése. Terhódítása az igazság terjedése volt. Történelmének minden egyes lapja nyílt és nincs szüksége a gyarlóság palladiumára: vessünk fátyolt a multakra: nem szorul a hamisság, a hazugság fejedelmének káprázatos csábígjére, arra a bizonyos *mézes madzagra*, mely a gondolkonni nem szerető, a mindig későn eszmélő tömeg vezetésére oly kiválóan alkalmas. Büszkén, önértellel tekinthet vissza ama évszázadok hosszú sorára, melyek bölcsőkorától elválasztják, meglepődéssel szemlélheti azon magasító alkotásokat, melyek az *emberiség jölteőjének* nevére érdemesítik.

Nem úgy a protestantizmus. Lényét a tagadás, a pozitív adat megtámadása képezvén, saját belső értékkel nem bír s így valójából kifolyó elterjedésre soha nem is számíthatott. Igen jól tudták ezt azok, kik a meglevő vallási és társadalmi rend felforgatására saját becses énjük érdekében, mozgalmat indítottak s azért azt a „reformálás” tágas koponyéba bujtatták. Mint a hiú nő, ki szépségének hervadását észleli, fátyolt borít arczára, hogy annak misztikus homálya csalódásba ejtse embertársait, úgy a XV. század úgynevezett reformerei is, tagadásukat különféle emberi gyarlóságokból szőtt szövevél, a pozitívizmus zománczával vonták be, hogy az a tudatlan tömeg előtt így tetszősebb legyen. Cselofságok, csábos ígéretek, erőszakoskodás, a szenvedélyek izgatása, a vétkek vágyak és kivánságok kielégítése, a földi rögöz tapadtak dédelgetése, káprázatos szövevél, üres, de szépen hangzó szövevél, a való elferdítése tevők kapossá az új tant. Valóban, tartalmához mérten,

illőbb keretet, születéséhez méltóbb fejlődést a legzsensialisabb elmék sem találhattak volna fel!

A protestantizmus a mint nem válogatá az eszközöket, melyek jelenének megalkotására, jövőjének biztosítására alkalmasoknak ígérkeztek, úgy, mikor e jelen multja változott, nem érzett lelki-furdalásokat akkor sem, mikor azt az igazság és valóság rovására simítani, gyűlöletes emlékeitől megtisztítani, szükségesnek látszott. A mint nem lehetett büszke alapítóira, kik nagyobbrészt parázna barátok, hitehagyott esküszegő papok sorából kerültek ki, úgy volt oka szégyenkezni átélte évei miatt. S mert gyermekésszel is felérhető igazság, hogy minél nagyobb a fény, annál élesebb vonásokban rajzolódik az árnyék, s hogy a fénylő nap mellett a holdnak csupán hiányait észlelhetjük, csakhamar tisztába jött követendő eljárásával. A fény, a katolikus egyház elhomályosítása, az árnyék a protestantizmus vitelt dolgainak elsimítása képezte gondjainak fő tárgyát. Amazt a rágalmazás fegyvereivel, ezt az emberiség két nemes eszméjének: a szabadságnak és nemzetiségnek kizsákmányolásával, a felvilágosultság affektálásával vette — nem csekély sikerrel — elérhetőnek.

A Flacius Máttyás által pokoli tervszerűséggel szerkesztett: *Magdeburgi Évszázadok* a katolikus egyház ellen kovacsolt hamis vadaknak, *történelmi hazugságoknak* egész arzenálját képezik. Ha *Florencourt* más protestáns művet sem olvasott volna, mint kizárólag csak ez *Évszázadokat*, már akkor is meglelte volna eme szavainak igazolását: „Nem hiszem, hogy a történelemben valamely esemény az igazságnak oly sokoldalú s oly nagy elferdítését, annyi szokás-hazugságot lélesített volna, mint a hitújítás.” A mily mértékben dobált az Isten művere, az anyaszentegyházra a hazugság sarát, ép oly mértékben kenték-fenték magukra, saját gyarló emberi tákolmányukra a képmutatás, a színlelés rizsporát. Nem vették észre, hogy azzal pörsenéseket igen, de förtelmes kelevényeket maszkirozni nem lehet. Nem vették észre, hogy önmaguk alatt vagják a fat. Történelmük ma a bábeli zavar masod kiadása, melyből az igazság magvát a legélesebb és legelfogulatlanabb írók sem tudják kifejteni. *Arnold Gottfried* Unparteiische Kirchen und Ketzehistorie-ja. *Menzel* újabb története, *Meinhold* őszinte lovagja a Sigismund Hager von und zu Altenstein, többé-kevésbbé ügyes tapogatózások csupán. Az igazságtól még mindig messze hátramaradtak. A hamisság megboszuolja magát, az igazságot büntetlenül sérteni nem lehet. A *Magdeburgi Évszázadok* rozsdás vasai petrifikálódtak s ma a protestantizmusnak joggal mondhatjuk szemébe, hogy *ekléziájok azon a sziklán épült, mely amu petrifikálódott hazugságokból tömörült*. Minden askálódásuk daczára saját hitfelüktől kénytelenek a lesújtó ítélet hallani: Si on veut réduire les causes du progrès de la reforme a des principes simples, on verra, qu'en Allemagne ce fut l'ouvrage de l'intéret, en Angleterre celui de l'amour, et en France celui de la nouveauté. (II. Frigyes király.) *Hu a reformációt egyszerű okaira vezetjük vissza, azt látjuk, hogy Németországban az érdek, Angliában a szerelem, Franciaországban az újdonság máre volt.*

Azt mondják a protestantizmusban nem volt egység. Tagadom. Volt. Megvolt benne a hazudozás-egysége. A mily mesteri kézzel szőtték a hálót angol, német és francia földön, ép oly művésziességgel tették ezt Magyarországnak. Róma ellen való dühöket kiegyesztették az uralkodóház ellen irányított pártoskodásokkal s a *francia* Calvin *szóvjéi* talajban nőtt tanait *magyar* vallásnak keresztelték el. Ügyüket ügyi fortélylyal azonosíták a nemzeti önnállóság, függetlenség ügyével s a vallászabadságból és hazaszeretből miatum compositumot csináltak, hogy annak vértanujaiul tolhassak fel magukat. Azt hirdették, hogy ők a magyarság felszabadítói, a magyar nemzeti géniusz megmentői. Vajjon talán a jenai, nürnbergi s egyéb protestáns *külföldi* iskolákban tanult tiszteleteseik teremteltek meg a *magyar* irodalmat? Fennen hirdetik s nagyító üvegen keresztül mutatják be azon sorsosaikat, kik legyözve a katholicizmus ellen való dühöket, dicséretesen iparkodtak istápolni a nagy katolikus írók törekvéseit, de bölcsen elhallgatták az igazgát csináló nevét, azt, hogy tanai a ma is magyartalan *srób* népség között találtak legtöbb tetszésre, hogy testükön a *panszlavizmus* rákfeneje ma is evődik!

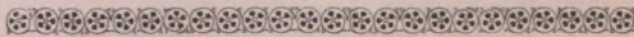
Egy érdemük van. Ez elvitázhatatlan. Megteremtették Európázerte a cezaro-papizmuszt. Megbontották a társadalom két főere. az egyház és világi hatalom közötti a békés egyetértést s a krisztusi alázatosságtól kormányzott hatalom helyébe az emberi gőz és zsarnokság bálványát, az állam mindenhatóságát állították. Megtették a csócseléket fenséges néppé, de éhen hagyták őket veszni. Perdig

a bibor, ha csak czimmel jár, nem táplálál s a gyomor korog, ha fenséges czimekkel traktálják is.

A hazaszeretet az, mit protestans atyánkfiai leginkább felhanytorgatnak. Vajjon hol? mikor? miben? mely eszközök által tettek túl e szent, e magasztos erényben a katolikusokon? Talán akkor, mikor e sokat szenvedett haza a török félhold uralma alatt nyögött s mikor ok raadásul még egy kis vallás háborút inszczeniroztak? Vajjon akkor, mikor vallási sérelmeik merev hangoztatásával a haza e szent földét évtizedeken, sőt évszázadokon át honfi vérel itatni segítették. Ha a protestánsok akkor, e siralmas időkben, békében maradtak volna, ha megelégedtek vala a haza védelmében fáradozó nagy többség türelmével, ha önnállóságra törő buzgalmatk túrtözlétni tudták volna és akár jogos, akár jogtalan sérelmeik orvoslását egy nyugodtabb időre halasztották volna el, akkor, óh igen, akkor meghajoltunk volna hazaszereték előtt, akkor joggal hangoztathatnák azt, a mi ma petrifikálódott hazugságnál nem egyéb. És akkor az a száz éves jubileum, melyet jövőre ünnepelni akarnak dicsőségük ünnepe leendett. Azt, hogy ünnepi hangulatban legyenek, nem tilthatja meg senki. Teljék kedvök benne. De ha dicsekedni akarnak, ám dicsekedjenek igaz, való érdemekkel s ne dicsekedjenek az igazság rovására: petrifikálódott hazugságokkal.

#

Tanügyi Szemle.

Rovatvezető: Gyurky Ödön.

A kisdedóvási törvényjavaslat.

II.

A szíves olvasó, ki becses figyelmére méltatja ezen sorokat, bizonyára nem kis megütközéssel fogadta, hogy a kisdedóvási törvényjavaslatról megkezdett cikksorozatunkat egyszerre, minden indokolás nélkül, megszakítottuk. Eljárásunknak azonban, noha miatta talán némi nehezítést is vontunk magunkra, — meg volt a maga indító oka. A törvényjavaslat érdekében összehívott ánkét ugyanis, néhány rövid tanácskozás után, beszűntette működését. Ezzel maga a kérdés is, legalább rövid időre, ismét leesorult a napirendről, s a lázasan dolgozó kultuszminiszter tervei, melyekről mi is iparkodtunk lehetőleg hiven tájékozni olvasóinkat, magukra vonták a tanügyi világ minden figyelmét.

Ily körülmények között nem látszott előttünk sem időszerűnek, annál kevésbé célszerűnek, tovább folytatni ezeket az elmékedéseket, melyekben a törvényjavaslat nagy és fontos hiányaira, tévedéseire óhajtuk felhívni a figyelmet, és első sorban azok figyelmét, kiknek a törvényjavaslathoz hozzá szólni joguk, de sőt kötelességük is léssen. Az újabban vett értesítések szerint azonban a szóban forgó javaslat már nemskára a képviselőház asztalára kerül s előleges jóváhagyás végett a legfelsőbb helyre felterjesztve is lett. Remélhetjük tehát, hogy szavaink, a javaslat némely intézkedése ellen irányuló felszólalásunk, most már nem fognak idő előtt a pusztában egyszerűen elhangzani.

Miként előző cikkünkben megemlítettük, a kisdedóvási törvényt különösen két szempontból kell tekintetbe venni. Kettős szempontból kell megítélni. S ez a két kiindulási alap nem más: mint a szülők kizárólagos joga gyermekeik testi és lelki neveléséhez, s a szülők és az egyház kötelessége gyermekeik vallásosan, vallásos szelvényben nevelni.

A mi az elsőt illeti, ez kétségbe vonhatatlan természeti jog, mely az emberi természetben, a szülői méltóságon alapszik, s a melyet megtámadni, a melyhez erőszakos kézzel hozzá nyulni semmiféle földi hatalomnak joga nincs. „A szülőknek — írta legutóbb is XIII. Leo — természetből fogva van joguk, azokat tanítani, a kiknek életet adtak.“ A kizárólagos állami nevelés, — melyért az

állami mindenhatóságnak, az állami abszolút hatalomnak hívei rajongnak, — mindig joggal, mindig igaztalan, s ennél fogva bűnös és kárthatandó dolog marad. A kizárólagos állami nevelés, hirdesse azt bár Plato vagy Hegel, megsértése a természet törvényein alapuló jognak s épen azért semmiféle Kodexszel szentesíteni nem lehet. Azért mondta Ketteler is: „hogy a modern szabadelvűség iskolarendszere, mint önálló állami intézmény, elválasztva a családtól és egyháztól, összekötve az iskolai kényszerrel, a legveszélyesebb és leggyalázatosabb alakja a szellemi és lelkiismereti zsarnokságnak. A mihez maga a természet adott jogot a szülőknek, a mit maga a természet tett kötelességévé a szülőknek, azt semmiféle állam el nem veheti, meg nem változtathatja, bilincsekbe nem verheti jogos és igazságos alapon. Hiszen a hégeli „állam-isten“ alatta áll annak az igazi Istennek, ki a természetnek teremtője, alkotója és egyedüli törvényhozója volt. És pedig annyival inkább nem, mert ennek az állami nevelésnek tulajdonképeni célja, tendenciája, törekvése a felekezeten kívüli, a vallás nélküli nevelés. „Az iskola kötelezettség — mondá egykor a nagynevű Doupanloup — — hitlenségi kötelezettség.“

Már pedig, ugyanezen természeti törvény, mely a szülőknek jogot ad gyermekeik nevelésére, egyszersemind támogatva, megszentelve az isteni kinyilatkoztatás, az egyházi törvények által kötelességüké teszi gyermekeikkel vallásukban, vallásosan, vallás-erkölcsi alapon tanítani és nevelni, a nevelésnek ebben a nagy munkájában az egyház segélyét, támogatását, működését igénybe venni, elfoglalni, arra támaszkodni, az előtt a vallásos nevelés és tanításban meghajolni. Az egyház, midőn isteni megalapítása óta annyi gondot fordít a nevelésre, s oly sokoldalú gondos munkálkodást teljesít ezen a téren, nem prerogatívákért küzd, hanem kötelességet teljesít; nem jogokat akar kivívni, hanem jogokat gyakorol; a természeti jogot nem megtámadja, hanem megpecsételi.

Minden nagyobb és a nemzeti, állami és társadalmi életre mélyebb hatással, fontosabb következményekkel járó tanügyi szervezkedést, intézményt, — minő a jelen kisdedóvási törvényjavaslat is — ebből a kettős szempontból kiindulva kell tehát figyelembe venni, vizsgálni, s annak értékét, e két alapelvhez viszonyítva kell megítélni.

Középiszkolai mozgalmak a külföldön.

A franciaországi középiszkolai mozgalmak után, melyeket előbbi számunkban ismertettünk, legjobban fognak érdekelni talán a Németországban és különösen Poroszországban megindult legújabb reformtörekvések. Nemcsak azért, mert hosszas kísérletezéseink, tapogatózásaink közepett legtöbbszörre a poroszországi tantervek voltak eddig is irányadóink, melyeket követni utánozni törekedtünk; de mert ez volt szülőhazája a realizmus és humanizmus közti antagonizmusnak, itt vívatott a harc a legdühösebben, legelkeseredettebben s itt jött létre az első békekötés is a két ellentétes tábor között. Nagyon természetes tehát, hogy az irodalom és sajtó terén a középiszkolák kérdése még mindig számos és nem kevés alapos megvitatásra is talál, kiknek sorában a német tudományos élet nem egy kiváló alakját látjuk megjelenni. A legújabbban pedig, mintegy új iránynak törve utat, egyre szaporodik azoknak a száma, kik nemcsak, hogy helytelennek tartanak a görög nyelv kiküszöbölését, hanem egyenesen a latin nyelv ellen foglalnak állást a görög előtérbe való hozása érdekében. Ezek sorában találjuk Hartmann Edét az „öntudatlan“ bölcselet, Flach Jánost, az ismert filológót, ki egyik legutóbb megjelent munkájában egyenesen kijelenti; „hogy a humanus és reális irányban művelt emberek közötti különbség egyedül a görög nem tudásában áll; a ki a görög irodalommal nem foglalkozott, az nem humanus műveltségű.“

S míg az irodalom emberei egy új, és pedig nem alap nélküli, nagyony is könnyen védhető reform irányzók számára egyengetik az utat; a kormány férfiai a meglévő rendszert veszik védelmükbe. A bajor kultuszminiszter kijelenti, hogy a görög nyelv mint művelő eszköz nélkülözhetetlen, hogy valamely egységes középiszkolának be-

hozatala és az iskola ügynek minden felforgató reformja ártalmas volna. Gossler pedig a porosz kultusz miniszter, márcz. 18-án tartott beszédében azon nyilatkozatot teszi, hogy oly elemek számára kik a gimnáziumban nem akarnak és nem tudnak befejezett műveltséget szerezni, más iskola formákat kell feltalálni. Mi más szóval annyit tesz, hogy nem kell bántani a középiskolák jelenlegi szervezetét, nem kell kidobni azokból néhány gyenge tanuló miatt a görög nyelvet, hanem inkább azok számára, kik ezt tanulni sem akartak, sem képességgel nem bírnak, valami más, képességeiknek, hajlamaiknak megfelelő középiskolát kell felállítani. A mi mindenestre sokkal okosabb és sokkal helyesebb dolog, mint néhány éretlen vagy hanyagságának kibúvó ajtót kereső gyermek miatt, néhány a kényeztetés gyengességében szenvedő szülő kedvéért magának a gimnáziumnak színvonalát alá süllyeszteni, s annak egyik legjellemzőbb tantárgyát a sutba hajtani.

Kath. neveléstörténelmi emlékek.

Az ismert Herder czég a mult év folyamán a „kath. paedagogia könyvtára“ czímmel egy fontos és érdekes vállalatot indított meg. Összegyűjteni a régi, különösen a reformáció előtt élt kath. paedagógok műveit, lefordítani német nyelvre s így a nagy közönséggel is megismertetni, hozzá érhetővé tenni azokat. Bizonyára oly gondolat, mely tekintve a kath. neveléstörténelem annyira elhanyagolt állapotát, forrásainak rendezetlenségét és megközelíthetlenségét, a legnagyobb elismerésre és dicsőre tarthat csak számunk. — Legközelebb jelent meg a vállalat második kötete, két munkának: Mapheus Vegius Neveléstanának és Aeneas Sylvius V. László magyar király számára írott neveléstani értekezésének fordításával. Mindkettő érdekes neveléstörténelmi emlék, az utóbbi pedig minket magyarokat különösen is érdekelhet. Mert habár Aeneas Sylvius, a későbbi II. Pius pápa, nem is volt tényleges nevelője V. Lászlónak, rokonszenve és szeretete a gyermek-király iránt befolyása az ő környezőire, különösen annak nevelőjére Vendel Gáspárra, kinek felszólítására írta ezen művét is, nem kis hatással volt a koronás gyermek fejlődésére, mi később feljogosítja Lászlót arra, hogy Aenast nevelőjének tekintse és nevezze is. De eltekintve ettől, mint oly paedagógiai mű, mely királyfiak nevelésének szabályait foglalja magában s mely sok idővel megelőzte Fénelon Telemachját, minden tekintetben megérdemli a neveléstörténetirő figyelmét és érdeklődését.

Még érdekesebb, különösen paedagógiai szempontból, a másik munka. Vegiusnak neveléstana, ki a középkor leghíresebb nevelője. A humanizmus nevelési törekvéseinek legjellemzőbb kifejezője volt. Hat könyvre terjedő neveléstana egyike e kor legrendszerezőbb műveinek, s nemcsak történeti emlék, hanem számos oly elvnek, oly nézetnek letéteményezője, mely még napjainkban is teljes érvénynyel bír. Mindkettő pedig fontos adalékul szolgál a középkori kath. nevelési rendszerek és elméletek neveléstörténeti kifejtéséhez, megállapításához, mely neveléstörténetünk egyik legfőbb hiánya és legközelebbi feladata.

A káté kérdéshez.

Akalocsa egyházmegyei körlevelek egyik legutóbbi számában olvasunk a következő fontos körrendeletet: Nt. Fonyó Palsüködsi plébános úr által szerkesztett „Új elemi katekizmus“ külön kinyomtatása mult évi január hó 1-én 55. sz. főegyházhatóságilag azon kikötés alatt engedélyeztetett, ha a közölt bírálati észrevételek szerint előbb pontosan kijavítatik s azon megjegyzéssel lát napvilágot, hogy nem mint rendes tankönyv, hanem csakis mint segéd-tankönyv magánhasználatra adathatott ki saját útján.

Mint hogy szerző ezen feltételeknek nem felelt meg, illetve jelzett kátéját a most érintett kikötés mellőzésével nyomatta ki és áruba is bocsátotta, sőt azt országzszerző próbatanításul ajánlta is, — nehogy e körülményből az előirt káték használata körül zavarok támadjanak, ezennel tudomás és mihez tartás végett kijelentetik, hogy a fennebb említett „Új elemi katekizmus“ és ugyanazon szerzőnek netán más czímen is kibocsátandott hasonló kátéja a főmegyei összes kath. elemi iskolában rendes tankönyvvül el nem fogadjatik s annak mint segéd-tankönyvnek használata sem engedélyeztetik.

Kelt Kalocsán, 1890. márczius hó 20-án tartott főszentszéki ülésből.

A SZENT KÁLVÁRIA.

(Folytatása és vége.)

X.

Tovább megy a bakók útése közt
S a rémlátások újra folytatódnak,
A nagy jövőnek véres képei . . .

És látja, a midőn dicső tanát,
A szent hit ércszilárd gránitalapját
Hamis tanítók megdöntni akarják;
Látja miként kovácsol, — bár törékeny,
De ártó fegyvert szent igéiből
A tévtan; . . . mint burjánzik fel
Eretnekségek átka a világon,
A melynek mély, sötét örvényiben
Oly számos lelkek vesznek, buknak el . . .
Aztán feltűnnek látnok-lelkiben
Az eljövendő harcok képei,
Midőn nagyhangú ürügyek alatt
Az ő megszentelt egyházára törnek
Fejdelmek, népek, gyülelésvész hadak,
S lesz pusztulás és véres háború,
A melyben lelkek ezre vész el újra
Az üdvnek és a bűnbánatnak is.
S a hogy végigtekinti a jövőt,
Lelkében iszonyú nagy fájdalom kél
S elveszendő árva lelkekért,
S fájdalommal elborító viharában
Harmadszor is a szirtes útra hull!

De a rengő föld kemény szirtjei
Magához térítik a szenvedőt. —
„Mikep a szikla“, — mondá egykoron, —
„Erős az én egyházam s a pokol
Kápu rajta nem vesznek erőt!“
Ez a tudat felkelti újra őt,
S kinek segélye mindünket istápol,
Alig akadt egy ember, ki keresztjét
A Golgothára fölvenni segíté:
A jószívű cyrenei Simon . . .

Oh Jézusom! ha úgy mérnél nekünk,
Mint néked akkor mért a bűnös ember.
Mivé leendnénk szent színed előtt? . . .

XI.

Már fönt a hegytetőn a bús menet,
Csak az utolsó forduló van hátra,
S a legutolsó forduló előtt
Siró asszonysereg vár térdénállva . . .
Könyjúk patakká, látva vérezőn
Az Isten-embert; résztvevő szívük
Megindult, látva a keresztnek terhét,
S a sok sebet, a melyből vérezék . . .
Jó asszonyok! Van ok a jajgatásra . . .
Mi bűnünk vitte őt a szörnyű halálra,
Csak sirjatok, csak keseregjétek
Jeruzsálemnek bús leányai!

A hogy feljűk jő a Messias,
Megáll. Lelkét egy gondolat borítja
A melyből, mint villám a föllegekből
Lesújtó szent igéknek lángja kél.
„Jeruzsálem leányi“, szól a Mester,
„Ne sirjatok felettem“; — s mond tovább:
„De sirjatok ti magatok felett

S fiaiokon . . . " S az istenszó nyomában
Ott zúgott a réttető súlyos vád:
„Hiszen miattok visznek a halálra,
Az ő bűnök súlyát hordozza lelkem,
S az ő ítéletök ver a keresztre . . ."

Tovább vonult a szomorú menet,
Útját vér és nehéz könyök jelölték,
De míg hogy fel a Golgothára ért is,
Utánna hangzott ős Jeruzsálem
Asszonyinak fájdalma, jajgatása,
A kik sirának immár keseregve
Önnönmaguk és fiaik felett.

XII.

Fölért! A szörnyű munka most kezdődik . . .
Kitépik összevert, véres testének
Sebéből a beléragadt ruhát,
S kiteszik őt a közmegebámulásnak
Mezítelen, megtörtén, vérezőn.

Irgalmas Isten! egy örök vezeklés,
Sajgó bűnbánat, fájó könnypatak
Elég-e jóvá tenni némileg
Ez összezúzó szörnyűségeket,
Miket hóhéraid veled műveltek? . . .
De teljesülnie kell az irásnak!
Levont ruháit a gaz mártalócok
— Eltében osztva már ki vagyonát —
Maguk között felosztani nem tudak
„És köntösére, im, kockát vetettek . . ."
De ő nem nézte a gaz kapzsi népet,
Szeme az égre volt függesztve, melyhez
Egyre közelgett, iszonyú gyötrelmek
Világmegváltó véres szárnyain . . .
Körültékintett . . . Látta városát,
Hóhérait, — s oh égi irgalom! —
Anyját, kinek sokat gyötört szívét
Végetlen kin hét töre verte át . . .

Ledől a váltság megszentelt fájára,
A melynek már ma szent neve: kereszt,
S mely a világmegváltás szent jelképe . . .
Ledől . . . S koppant a súlyos kalapács,
A mely szöveget vert szent kezébe . . .
És minden egyes szörnyű koppanásra
Az Isten-anyja kinnal felsikoltott,
Minden ütés szívének törzsúrás . . .
Oh szent Anya! Ki van a nagy világon,
Kinek kinja tiédhez fogható? . . .

XIII.

Tekintsetek a véres Golgothára,
Ott függ a drága, a szent áldozat . . .
Vonagló ajka szomjuságtól tikkad.
S epél és eczetet nyújt a zord bakó.
Végrendelet gyanánt sóhajtja el:
„Anyám, ime fiad! . . . Tanítvány!
Ime a te Anyád! . . . És Mária
És János néma kintől összetörve
Zokogtak a véres kereszt alatt . . .
Még haldokolva ellenségeiért
Imadkozik . . . „Bocsáss meg nekik
Atyám, — nem tudják, mit cselekszenek!”
Még a latort is üdvözíti, mondván,
Hogy együtt leszen a paradicsomban
Vele . . . Aztán elforduló szemeivel
Körültékint a messze táj felett . . .
Éz a vidék az, melyet egykoron
Ígért neki a megkísértő sátán.

Ha leborulva ott imádjá őt.
Ez a vidék most imé az övé,
Ez a vidék s azon túl egy világ:
Meváltá, megszerezte vére árán!
Nem kell, hogy a kövek kemény csoportját
A sátán most kenyérré változtassa . . .
Adott ő táplálékot a világnak,
Önnön testét, a legszentebb kenyért . . .

Most megrendül a föld, az ég elsőtétül . . .
„Atyám! Kezeidbe ajánlom lelkemet!”
S fejét lehajtván, lelkét kiadá . . .

A nap homályba vész, a föld inog,
A templomkárpit kétfelé hasad,
S a sirból feltámadtak a halottak . . .
Mig átverék dárdaival oldalát,
A melyből vér és víz fakadt elé . . .

És a kemény pogány, a százados
Mellét verve így kiálta fel:
„Bizony mondom, hogy Isten fia volt!”

XIV.

„Bizony mondom, hogy Isten fia volt!”
Így szóla mellét verve a pogány . . .
S mit szóljunk mi, keresztények, hívők?

Boruljunk sirva a kereszt elé,
Es kérjük bűneink bocsánatát
A dárdaival átvert Üdvözítőtől,
Kit a pogány is fájó bámulattal
Mellét vevén Istennek ismer el . . .

Levették drága testét a keresztről
S siró anyja ölébe fektették!
Oh szent Anya, ki Krisztust ringatád,
Gondoltad-e, hogy térdeidre téve
Szögekkel átvert testét egykoron
Ölelbe téve sirván hordozod?
Oh jaj! kinek fájdalma volt nagyobb,
Kinek sebe sajtóbb, mint a tiéd?

Aztán lepelbe tették, megkenék
Olajjal, s csöndes estén elvívék
Józsefnek, a kit arimathiai
Néven ismernek, árnyas kertjébe
Az olajfák hegyének oldalában,
Hűvös, frissen kivágott sziklasírba,
Melyet József magának készített
S mindennél drágább test került belé.

De a papi fejedelmek és bírák,
Tudván világot-rázó jóslatát,
A sirkövet lepecsételtették
S melléje öröket állttanak
Fegyverrel, hogy ne férjenek
Szent teteméhez tan az emberek . . .

Ottan pihen váltságunk szentelt magva,
A mely harmadnap fényesen kikél,
Hogy fényével betöltse a világot.
Ó sirban alvó drága Üdvözítő!
Engedd, hogy siri álmunk csöndes legyen
S kövesse azt boldog feltámadás.

EPILOG.

Midőn leszálssz a szent Kalváriáról,
A hol bűnbánó lelked elé tárul
Az Üdvözítő utja, értsd meg oh,
Hogy a világnak minden ragyogása
Elhalványul a kereszt láttára;
Az mind mulékony, . . . ez a szent való!

Ne hidd, hogy üdvösség van rajta kívül;
A ki mellé gyülekszik örök hívül.
Az megtalálta a helyes utat,
A melyet földi kéj, élv nem határol,
De mely a szenvedésnek szent ormáról
Fel, egyenest az ég felé mutat.

Keressz a szentelt véryomtot a sziklán,
A föld hívságát eltaszítván.
Csókolja fel szent lábai nyomát . . .
Ezen nyomok bár tövisen vezetnek,
De a ki rajtuk járt, az érkezett meg
Az üdvhöz ezer zord vizályon át.

S Te Isten-anya, hétfajdalmas szent Szűz,
Kinek lényéhez élő szeretet fűz,
Te szenvedésnek Anyja, Szűz Anyánk,
Hogy őt kövessük, kit te megsirattál,
Add, a mi drágább földi fény s javaknál:
Anyaaláadásod szent kegyét reánk! . . .

Váradi Antal.

Missa Papae Marcelli.*)

(Előadott a budavári plébánia templomban gyümölcösoltó Boldogasszony ünnepén.)

Az utolsó évtizedek lefolyása alatt az egyházi zene igaz barátaí és komoly művelői szomorúan tapasztalták, hogy templomaikban a magasztos zene többé nem hangzik föl Istent dicsőítőleg, nem szólal meg az egyházi szertartást emelőlég.

Az Isten hajlékába becsempészett profán zene csak külső hatást keltő hangjai nem álltak többé összhangzásban az Isten és egyházat magasztaló szóltárok és himnuszok szavaival, nem buzdították többé a templomba járó híveket imára.

A kik eljártak sz. misére vagy egyéb ajtatosságokra, azokat nagyobb részét csak a moderna múzsza, fülesiklandozás élvezete csalta oda.

Hányszor kell még manapság is keserően tapasztalnunk, hogy valamely kedvelt énekesnő a lapokban előre hirdetett szólója szufolásig megtölti még a legnagyobb templomot is, s midőn a produkciónak vége, látunk kell, mint ritkulnak nyomban a hívők sorai.

Ez nem lehet, de nem is szabad, hogy czélja legyen az egyházi művészetnek.

E meggyőződéstől vezérelve Bogisich Mihály prépost és budavári plébános alaposan hozzálátott e hiba kiirtásához és örömmel legyen mondva, hogy az ő lelkes és erélyes föllépése már is oly eredményeket mutathat fel, melyek nemsokára biztos és fényes győzelemre fogják juttatni nemesek a fővárosban, hanem az egész országban a valódi, az isten-tisztelet emelésére egyedül képes és hivatott egyházi zenét.

Mínthogy már is több helyütt megindultak ez irányban a komolyabb mozgalmak, de különösen a pécsi püspökségben, hol maga Dulánszky Nándor megyés püspök nagy aldozatok áran győkeresen orvosolni akarja e bajt, — nem lesz érdékeltlen, ha az egyházi zenetörténelem egy oly korszakába visszapillantunk, melyben korunkhoz hasonlóan szükségessé vált a profán zene tulkapásainak az egyházakban gátat vetni és a tisztá egyházi styll újból érvényre juttatni.

* * *

*) E czikket S ágh J ó z s e f az általa szerkesztett »Zen e l a p«-ba írta és azt rendelkezésünkre bocsátotta. Szerk.

Az V. Károly császár kezdeményezése folytán III. Pál pápa által 1545-ben egybehívott tridenti zsinat egyik főtárgyát az egyházi zene méltóságának megóvása képezte. E zsinat határozatképp kimondotta, hogy minden, a mi tisztátalan, érzeki és az ember lelkiüetere puhítólag ható, az egyházi zenéből kiküszöbölendő, vagy is az egyházból örökre száműzendő.

A zsinat tizennyolcz évi tárgyalásainak befejezése után IV. Pius pápa Vitellozza baboros elnöksége alatt egy nyolcz baborosból és nyolcz, a pápa énekkarából való énekesből álló kongregációt hívott össze.

E kongregáció föladata volt, kiindulva a tridenti zsinat határozataiból, megállapítani ama követelményeket, melyekkel az egyházban kultiválandó zenét illetőleg föl lehet lépni.

A tanácskozások eredménye az lett, hogy más nyelven, mint latinul, az egyházban énekelni nem lehet. Továbbá, hogy miséket, melyeknek világi themák vagy dalok képezik alapeszméjét, többé énekelni nem szabad. Végül, hogy az oly motetták, melyeknek szövege magán személyek által irattak, a pápai énekkar műsorából ki legyenek zárva.

A tanácskozmányok folyamán a bibornokok ama követelménye, hogy az énekek sz. szövegei folytonosan és a legtisztábban érthetőek legyenek, a pápai énekesek ellenvéleményét vonta maga után, mivel szerintök ez által a zene alaki becse és szépsége veszendőbe menne s ha az a fugatól és utánzatoktól megfosztatnék, jellemző elemét végkép elveszíténé.

A vita az énekesek győzelmével végződött, a mennyiben a Congregáció összes tagjai megegyeztek abban, hogy a valódi, tisztá egyházi zene-írály egy mintája adandó és e minta-zene szerzését az e tekintetben általánosan elősmert szaktekintélyre Palestrinára bízták. Palestrina a megbízást elfogadta és három misét írt, melyek 1565. április 28-án előadattak s melyek között a harmadiké lett a diadal s mely misének köszönhető, hogy a figurális zene az egyháznak megmentetett. A mise hatása általános és mélyreható volt. Maga IV. Pius pápa mondotta, hogy ezek az új magasztos dalnak összhangjai és elősmérésének jelétül Palastrina kegydíjat tetemesen fölemelte 1565. okt. elsején pedig a pápai énekkar zeneköltőjévé nevezte ki.

E győztes zenekalkotásnak pedig szerzője maga a »Missa Papae Marcelli« nevet adta, megörökítve ezzel egykori jóltevőjének a csak huszonegy napot a pápai trónon ült II. Marczel pápa emlékét.

Ezek után, t. i. a mit részben az egyházi zene reorganizálást illetőleg és a »Missa Papae Marcelli«-re vonatkozólag — mely mű tulajdonképen a reorganizációval szoros összefüggésben áll — elmondottunk áttérhetünk e mise gyümölcösoltó Boldogasszonynapján végbetem előadására a budai várplébánia (helyőrségi) templomában.

A ki e hatszólamu remek alkotást (mely sopran, alt. két tenor és két bassz hangra van írva) ösméri, tudni fogja, mennyi fáradságba kerül, mig egy énekkar odaig fejlődik, hogy egy ily felette fényes művet sikeresen bemutatthasson.

A budavári plébánia énekkarának, valamint annak kitűnő kar-nagyanak dicséretére legyen mondva, hogy feladatát teljesen megoldotta. A mise hatása rendkívüli volt. A kik hallottak, bizonyára értteni fogják, hogy a valódi egyházi zene e gyöngye háromszáz évvel ezelőtt is megtette ugyanazon kimondhatatlan hatást, melyet az még manap is minden műértőre és műbarátra gyakorol.

Prelúdium a 26-iki miniszteri rendelethez. Illeték-telen keresztelés miatt, — így ir az Egyetértés, — már több ízben emeltek panaszt Spett Gyula gyomai r. kath. lelkész ellen. Legutóbb ismét vallás elleni kihágással vádatotott a békéscsabai járásbírósnál, mivel a református vallásu Bogár Károly és a r. kath. Petik Klára vegyes házasságából származó fiugyermeket r. kath. szertartás szerint keresztelte meg és az anyakönyvi kivonatot nem küldte el beiktatás végett a református lelkési hivatalhoz. A járásbírósnak csakugyan vétkesnek mondta ki a vallás elleni kihágásban és öt 10 napi elzárásra, valamint 50 frt pénzböntetésre ítélte, hivatkozva egy vallás- és közoktatásügyi mi-

niszteri rendelethez, mely szerint a vegyes házasságból származó gyermek anyakönyvi kivonata az anyakönyvvezető lelkész által a másik fél lelkészének is megküldendő. Ezzel szemben a kir. tábla 1. büntető tanácsa Hieronymi bíró előadása alapján ismét fölmentette a vádlott lelkészt, a következő érdekes megokolással: Tekintettel arra, hogy a keresztelés ténye által a más vallásfelekezethez való fôlvétel keresztények között nem eszközölhető, ennél fogva a vádlott az által hogy egy vegyes házasságból származó fiút megkeresztelt, azt az 1868: 53. tcz. ellenére föl nem vette; — tekintettel továbbá arra, hogy az anyakönyvi kivonat közlésének megtagadása nem esik a kihágási btk. 53. §-ának súlya alá, a járásbírósi ítéletben említett miniszteri rendelet pedig magában véve bűnvédi eljárás alapjául nem szolgálhat, a vádlott föl volt mentendő.

— **Egyház-zenetörténeti ének- és zene-előadás**
lesz a budavári (helyőrségi) főplébánia templomban április 24-én, csütörtökön, d. u. négy órakor a következő műsorral: 1. Palestrina Gio. Pierluigi: „Kyrie” a „Missa Papae Marcelli” miséből XVI. század. Hatszólómű vegyeskar a capella. 2. Palestrina: „Haec dies, quam fecit Dominus” (Motetto). Vegyeskar a capella. 3. Brosig Mór f. boroszlói székesegyházi karnagy: „Diffusa est gratia in labiis tuis” vegyeskar a capella. 4. Bogisich Mihály: „Sanctus” és „Agnus Dei” a „Missa I. Gregoriana” miséből. VI. század. Vegyeskar a capella. 5. Dr. Witt Ferencz: „Tenuisti manum dexteram meam.” Vegyeskar a capella. 1. Palestrina: „Gloria” a „Lauda Sion” miséből. Vegyeskar a capella. 2. Szabó Xav. Ferencz: „Terra tremuit.” Vegyeskar a capella. 3. Bogisich Mihály: „Oh dicsőült szép kincs” régi Mária ének 1651. év. Vegyeskar a capella. 4. Viadana Ludovico: „Sanctus” és „Benedictus” a „Sine Domine” miséből. Vegyeskar a capella XVII. század. 5. Vavrinecz Mór: „Benedictus” az F. karácsonyi miséből. Vegyeskar zenekarral. A magánrészeket éneklék: Juhász Ferencz és Krétschy Károly 1. Köppl Károly győregyházmezei áldozár: „Improperium expectavit cor meum.” Vegyeskar a capella. 2. Beliczay Gyula: „Adoramus te.” Vegyeskar zenekarral. 3. Bogisich Mihály: „Örülj szépséges szép Szűz” régi Mária ének. 1651. év. Vegyeskar a capella. 4. Palestrina: „Credo” a „Missa Papae Marcelli” miséből. Hatszólómű vegyeskar a capella. 5. Vavrinecz Mór: „Agnus Dei” D-miséből. Vegyeskar zenekarral. A magánrészeket éneklék: Vavrinecz Mór és Juhász Ferencz.

— **A főváros halandósága az 1889-ik évben.** Az 1889. év folyamán — mint a fôv. statisztikai hivatal máraziusi füzetében olvassuk — a főváros területén 13,341 egyén halt meg, köztük 79 katona, mely szerint ezer-ezer lakosra átlag 29.4 halál-eset jutott. A halandósági arányszám az előző évhez képest ismét csökkent s az 1874. év óta letelt 16 évben eddig legcsökélyebb volt. Ha a főváros egyesítése óta lefolyt éveket áttekintjük, azt tapasztaljuk, hogy a főváros halandósága ezen időponttól kezdve apadó irányt követ. A javulás, mely a halandóság terén a főváros egyesítése óta beállott, igen tetemes és a halandóság arányszáma az 1883—85. években már oly kedvező volt, hogy e tekintetben Nyugat-Európa középhaladóságú nagy városai mellé sorakozott. Jelenleg Budapesttel egyforma halandóságot Genua, Varsó és Boroszló mutat fel. nála nagyobbakat csak München, Rouen és Chemnitz. Kedvezőbb eredményekre jutunk. Budapest halandóságát nem a külföldi és különösen nem a haladottabb nyugat-európai városokkal, hanem Magyarország városaival hasonlítjuk össze. Budapest 19 magyar város közt a 14-ik helyen áll, tehát egyvel hátrább, mint a megelőző évben: ha az utolsó hét év átlaga szerint sorozzuk a városokat, a főváros 15-ik helyre kerül.

Irodalmi értesítés. Van szerencsém jelenteni, hogy „Ünnepi egyházi beszédekim”-et sajtó alá adtam s mélyen tisztelt megrendelőim pár hét múlva meg fogják kapni a 25 beszédt tartalmazó művet, melynek ára 1 frt 50 kr. Kérem ez összeg szíves utalványozását. Együttal szabadon megragadnom ez alkalmat arra, hogy a ft. papság nemes és megtisztelt pártolását kérjem. Nagybőjli beszédekim kedvező fogadtatása batorit e bizalmas kérésre. E beszédekim, valamint a „Százszor szépek” című anthologia erga sacra is megrendelhetők. Eger (lyceum). 1890. április hó 17-én. Babik József, tanár.

Köszönetnyilvánítás. A Szent-Ágosthán ó Felsőegyház-udvarának negyvenéves jubileuma emlékére, könyörödményekből, épülő templomnak Liebing Rikárd speisingeni lakos (Bécs m.), toronyóra és mechanikai műhely tulajdonos úr, egy teljesen felszerelt toronyórát adományozott. Fogadja a nevezett úr kegyességéért e b. lapok hasábján, a szent-ágothai buzgó hívek forró köszönetét és haláját. Sz.-Ágotha 1890. apr. 11. Wiegand János h. plébános.

Szüts és Társa

egyházi szerek müintézete. BUDAPEST, Hatvani-utca 4. szám.

Bécs, IV. Hechtengasse 4. szám.

a közeledő pünkösdi ünnepekre gazdagon felszerelt raktárából a következőket ajánlja

Egyházi lobogók 140 cm. hosszú, 90 cm. széles a 25. sz. minta szerint vászonra festett, kettős képpel, széles arany vagy ezüst paszomántal, finoman fényezett ruddal, bronzkészülékkel, szoldán és tartószan kiállítva.

	Teveször- dupládamasztb.	Duplaselyemdamasztból I. minőség II. minőség	Stylszerű dup- lagrogramm selyem da- masztból.
Lyoni vagy teveszörrojjtal	frt 35.—	50.—	40.— 60.—
Lyoni v. teveször oldalszínor 2 bojtjal	40.—	55.—	45.— 65.—
Sodrott selyemrojjtal	43.—	58.—	48.— 68.—
Aranyozott bouillonrojjtal	46.—	60.—	50.— 70.—
Sodrott selyemrojjtal, selyem oldalszín- nóros 2 bojtjal	48.—	63.—	53.— 73.—
Valódi arany- vagy ezüstrojjtal		85.—	75.— 95.—
Valódi aranyrojt. és oldalszínóros 2 bojt.	106.—	95.—	115.—

Standárt-zászlók. 155 cm. hosszú és 105 cm. széles, a 31-ik számú rajz szerint vászonra festett kettős képpel, lyoni paszomántal, bronzcsücsesal vagy keresztlet, fényezett ruddal és 2 bojtjal.

Lyoni vagy teveszörrojjtal	25.—	45.—	30.— 56.—
Sodrott selyemrojjtal	30.—	50.—	35.— 61.—
Aranyozott bouillon-rojjtal	34.—	54.—	39.— 65.—
Valódi aranyrojjtal és paszomántal		90.—	85.— 106.—

2 bojtjal, kettős zászlóappal, mindenik oldalán művészesen, valódi arannyal hímelve

240— 255—
Fent felsorolt lobogó és zászlók egy kedvelt közepnagság. Ezeket kívül készítenk kisebb alakban olcsóbbakat, valamint minden nagságban a leggazdagabb kivitelű valódi arany hímzéssel is, miről kívánatra legjobban képes árjegyzékünket megküldjük.

Menyezetek (Baldachinmok) nagyobb alakban.

180 cm. hosszú és 150 cm. széles.
4 lakcizított rudon, aranyozott vázával, a belső menyezet teteje selyem damasztból. Jézus szent nevével díszítve, a felső menyezet teteje erős amerikai bőrből, az oldalrészek aranyozott paszomántal és rojjtal ellátva: Selyemdamasztból vagy bársonyból 80—120 ftt
Lyoni virágos egyházi szövetből 120 ftt
Selyemdamasztból vagy bársonyból, 4 aranyhímzett emblémmel 140 ftt
Lyoni aranybrocátból selyem virágokkal átszőve, bouillon rojjtal 180 ftt
Lyoni arany vagy ezüst moiréből négy aranyhímzett emblémmel 200 ftt
Nehéz virágos és brochirozott selyemből, bouillonrojjtal 250 ftt
Selyemmoiréből vagy selyembársonyból, aranyhímzéssel, valódi arany rojjtal és paszomántal 350 ftt
Nehéz selyemmoiréből vagy tiszta, nehéz selyemdamasztból, gazdag aranyhímzéssel, valódi arany rojjtal és paszomántal 400 ftt

Francia kőnagyszobrok.

eredeti gyári árákon.

Ezen szobrok vevőinknél igen kedves fogadtatásban részesültek, mivel erős kőnagyszobrok vannak készítve és gyönyörűen színezve. Kiváló szépségük, tartósságuk és olcsóságuk miatt igen ajánljuk. Könnyen tisztíthatók vízzel és szappannal, anélkül, hogy a festésben valami kár történhetne. Ezen szobrok minden alakban megrendelhetők

Ctm. magas	50	60	80	90	100	110	120	130	140	150	160	180
frt	18	30	45	60	70	80	95	110	135	150	180	
Szobor-fátyolok, túllból, arany vagy ezüsttel hímelve, nagyság és kivitel szerint												8—10—20 ftt
Túllból, két selyemmel hímelve												6—10—20 ftt
Túllból, valódi arany vagy ezüsttel hímelve												20—60 ftt
Koronák, szobrokra, ezüst filigránból, fehér és két kövekkel 70—160 cm. nagságú szobrokra alkalmas												3—4—5—6—7 ftt
Bronzból, aranyozva, utánzótt gyémánt, smaragd vagy rubinkövekkel kirakva												12—15—18—20—25—30 ftt
Szentségfátyolok, aranyal vagy ezüsttel hímelve, a közepén Jézus szent nevével												6—8—10 ftt
Valódi arany vagy ezüsttel hímelve												15—20—30 ftt
Szentségkoszoruk, ezüst filigrán virágokból												8—12 ftt
Szentségkoszoruk, aranyozott ércből, nagyon izléses												8—12 ftt
Virágcsokrok gyertyára, 1 darab aranyozott ércvirág- ból, nagyon izléses és tartós												2 ftt
Oltárvirágok, egy darab aranyozott ércvirágból, nagyon izléses és tartós												magas 30 40 50 60 cm.
												4— 6— 8— 10— ftt

Virágtartóvázak, egy drb, fáb. arany, kis 2 ftt, közép 3 ftt, nagy alak 5 ftt chinaezüst, arany díszítések 7—10—15 ftt.

Képes egyházi szerek árjegyzékét bérmentve küldjük.

Kurz Gyula

kárpitos és díszítő.

Budapest, király-utca 10.

(az udvarban.)

Bizonyítvány t. Stuflesser Ferdinánd szobrász urnak St.-Ulrich-Gröden (Tirol).

Azon dombormű-keresztet, melyet ön hozzánk pontosan elszállított a jeruzsálem Szent-Megváltóról nevezett kolostor- és plébánia-templom részére volt megrendelve. Ezen küldemény művészies kivitele és az alakok festői csoportosítása folytán általános megelégedésben részesült.

Mindenki, még a más hitfelekezetűek is dicsérték a magasztos, szép kivitel.

Megjegyzendő, miszerint a mű mély vallásos benyomást gyakorol általán minden szemlélőre, úgy hogy nemcsak a szerzetesek, de a barna arabok — kik saját nyelvükön naponkint térdelve végzik áhitatos imáikat e keresztut előtt, el vannak ragadtatva a hű és magasztos kivitel felett; annyira, hogy vasárnapokon minden egyes Stácziónál arabs szent énekeket énekelnek a hívők.

Fogadja mindezért legmélyebb köszönetünk nyilvánítását, annyival is inkább, mert a műnek árát valóban olcsónak ismerjük el.

Ez alkalommal a szent — Szeráfi — külön áldását küldjük önnek.
Jeruzsálem, 1890. márczius hó 12.

P. Jacobus de Castello M. Custos Terrae Sanctae.
(Sigillum P. Quard. Mont. Sione Cust. T. S.)

Európában legjobbnak elismert és legkedveltebb padlófénymáz a

REICHENFELD-féle

NEGATORIN

egy tartóssága, mint feltűnő szép fénye és könnyű kezelhetősége folytán, azonfelül hathatós óvszert képez a rovarok ellen és kiirtja azokat minden padozatból, hol NEGATORIN alkalmaztatik.

Kapható a gyári raktárban :

REICHENFELD N.-nél

Budapesten, VI., Teréz-körút 1.b.

ovábbá minden nagyobb fűszer- és droguista-üzletben.
Árak használati utasítással 1 szelencze 1 kilogramm
1 forint, fél kgr. 55 kr.

VÉDJEGY

PAULY ANTAL

és kir. szabadalmazott agyнемű gyáros
Bécs, VIII. Lorothenfelderstrasse 36.

ajánlja dúsan felszerelt raktárát, mindennemű agyнемűből, u. m. ágybetegek paplanok, derékaljak vaságyak toll pehely lóssör valamint bármely fajta fa- és kárpitos-butorból.
Árjegyzékek díj- és bérmentesen.

Alapítottatt 1793

Alapítottatt 1793

Ifj. Giani Károly

templomi szövet, egyházi szerek, zászló és műhímzési gyáros

Bécs, VII. Westbahnstrasse 21.

ajánlja a ft. Papság becses figyelmébe tökéletesen stilszerű és művészies kivitelű egyházi szereit, mint: casulákat, dalmatikákat, pluvialekat, teljes ornátusokat, szertartási tárgyakat és zászlókat, azon tiszteletteljes kéréssel, miszerint gyártmányaim szíves megrendelése esetében, egyedül a fent jelzett czime

kegyeskedjenek használni, minthogy

külön főraktárt
nem tartok.

Dátartalmu képes árjegyzékek díj- és bérmentesen küldetnek.

FELLNER LAJOS

kötélgyáros

Budapest—O-Buda.

Ajánlja

minden e szakmába vágó tárgyaktól

dúsan felszerelt raktárát. Külön megrendeléseket is elfogad és rövid idő alatt pontosan teljesít.

Rendkívül olcsó díszmunka!

Dedek Oroszens Lajos

A KARTHAUSIAK MAGYARORSZÁGBAN.

A M. T. Akadémia által pályadíjjal jutalmazott mű.

Fraknói Vilmos előszavával és Telegdy László meg Nagy Lászlár eredeti rajzaival.

Ára füzve 2 frt. Díszesen kötve 3 frt.

Megrendelhető a «KATH. EGYHÁZI KÖZLÖNY» kiadóhivatalában Budapest, Lipótváros, Lipóttér 9. sz.

Egyházi Értesítő.

A hercegprímás ö Emja elnöklete alatt ős Budavárban, a primási palotában e hó 12-én, püspöki konferencia volt, melyben részt vettek: Samassa a József egri érsek, Zalka János győri, Schopper György roznyói, Schlauch Lőrincz nagyvárad, Császka György szepesi, Dulánszky Nándor pécsi, Schusztar Konstantin váci, Bende Imre besztérczébányai, Meszlényi Gyula szatmári, br. Hornig Károly veszprémi és dr. Steiner Fülöp székesfehérvári kinevezett püspök A tanácskozáson a jegyzőkönyvet br. Hornig Károly veszprémi püspök vezette. Több kevésbé fontos belső egyházi ügy megvitátása után az értekezlet átért legfontosabb tárgyára, a vallás és közoktatásügyi miniszternek az anyokönyvezés tárgyában február 26-án kibocsátott rendeletére. A megindult diskusszió során felmerült az eszme, hogy e rendelet kibocsátása után nem volna-e tanácsos a vegyes házasságoknál megtagadni a dispensációt. Hosszabb tanácskozás után határozatba ment, hogy mint 1840-ben a vegyes házasságok és 1886-ban a büntetőtörvény tárgyában, ugy ezáltal is Romát fogja a püspöki kar megkezdni, s onnét kér utasítást.

A kisdédvás érdekében Hubics Zsigmond Kassai püspök már is igen sokat tett. Újabbán — a lapok értesülése szerint — az egyes községekben házakat vásárolt, melyeket azután kisdédvókákká rendeztet be. Így tett, a minap Hejczén egy régi pálinkafőző házzal is. Mindenestere üdvösebb metamorfózist képzelni is alig lehet.

A veszprémi püspök. Hornig Károly báró úr. egymásután bocsátja ki egyházmegyéje papságához és tanítóik karához, a szebbnél szebb rendeleteket. Még élénk emlékezetünkben vannak a tanító egyesületekről, a kisdédvásról, a tanítók áldozásáról kiadott nagybecsű körlevelei s ma már ismét egy pedagógikus rendeletről kell megemlékeznünk. Ez utóbbiban a püspök úr az egészségügy tanításáról szól s lelkére kóti a papságnak a vezetésük mellett működő tanítóknak, hogy az egészség ápolásáról és a nyújtandó első segélyről népies modorban előadásokat tartsanak. Örömmel regisztráljuk e téren a püspök úr inicitatíváját.

A szatmári püspök úr fővédnöksége és Jandrisics János apátkanonok helyi védnöksége. meg Bodnár Gáspár káplán elnöksége alatt szép virágzásnak indult szatmári kath. legényegyesületek ügye. Mint az egyesület elnöksége által kiállított „Értesítő” II. évfolyama mutatja, az egyesületnek fennállása óta 241 tagja volt. A pénztári forgalom 875 frt. 52 kr.; a maradvány 199 frt. 76 kr. tett ki. Az egyesület vagyona: készpénzben: 199 frt. 76 kr.; ingóságokban: 390 frt. 80 kr.; könyvekben s egyéb tárgyakban 250 frt.; összesen: 840 frt. 66 kr. Az alapító tagok között: az egyháziak közül: Novák, Irsik, Szabó kanonok urak, Dr. Buza vezérkarter, Hebelein igazgató, Kállay püspöki czeremoniarius, Tóthfalusi képezdei tanár urak neveit olvassuk.

A Szentjános-társulat vagyoni állása 1890. Pénzüsműködés: 1. A pesti hazai takarékpénztárban 1321 2. Magyar 4% földterherment kötvényekben 8820 3. Szövetségügyi kötvényekben 3.900 4. Egyesített osztr. állami ezüstjárdékban 6.800. 5. Egye-

FRIEDL, HUBERT

hirdetés-felvételi irodája kath. lapok és folyóiratok számára
Bécs, V. Margarethenplatz 5. sz. alatt
van egyedül és kizárólagosan jogosítva ugy az osztrák-magyar monarchia, mint egész Európából és Amerikából e lapok számára hirdetések felvenni

A szövegnek fogalmazása, a hirdetések legcélszerűbb elhelyezése, valamint a Clichék (galvanos) beszerzésére — saját beszerzési áron — a legpontosabban eszközöztetik

Zum gold Reichsapfel

PSERHOFER J.-féle

gyógyszertár Bécsben

I. kerület, Singerstrasse 15

Vértisztító labdacso ezelőtt **egyetemes labdacso** neve alatt: ez utóbbi nevet teljes joggal megcsodás hatásukat fényesen bebizonyították. A labdacso általában el vannak terjedve s számtalan orvos által lesznek rendelve. Alig van család, melyben ezen kitűnő háziserből ne volna készletben. **1 doboz 15 labdacssal 21 kr. 1 tekercs 6 dobozzal 1 frt 5 kr.** bermentellenül. — Utánvéttel elszállítva 1 frt 10 kr. — A pénznek előre beküldése ellen **bermentes szállítással 1 tekercs labdacsa 1 frt 25 kr. 1 tekercs 2 frt 30 kr. 2 tekercs 3 frt 35 kr. 4 tekercs 4 frt 40 kr. 5 tekercs 5 frt 20 kr. 10 tekercs 9 frt 20 kr.** — Egy tekercsnél kevesebb nem szállítattja.

Sziveskedjék határozottan PSERHOFER J.-féle vértisztító labdacsokat kéri s arra ügyelni, hogy a dobozok tetején levő felírás minden dobozon a használati utasításban látható **Pscherhofer J.** névalírással és pedig **veres nyomásban** legyen ellátva.

Fagy-balszam. PSERHOFER J.-tel 1 tégely 40 kr., bermentesen szállítással 65 kr.

Keskeny utifü-nedv. 1 tégely 40 kr., bermentesen szállítással 65 kr.

Amerikai köszvény-kenőcs. 1 frt 20 kr.

Por, lábizzadás ellen. 1 tégely 40 kr., bermentesen szállítással 65 kr.

Golyva-balszam. 1 tégely 40 kr., bermentesen szállítással 65 kr.

Elej-essencia (prágai cseppek). megromlott étymor, rossz emésztés stb. ellen. Egy kis üveg ára 32 kr.

Angol csoda-balszam. 1 üveggel 50 kr., egy kis üveggel 12 kr.

Az itt felsorolt kesztimények kivül, mindazon bel- és külföldi gyógyszerészeti különlegesség raktáron vannak melyek a lapoknak hirdetői rovataiban felsorolók, az esetleg raktáron nem levő czikéket pedig kívánatra pontosan s legutányosabban beszerzeretük. Postai küldemények az ország beküldése ellen, nagyobb megrendelések utánvétel mellett a leggyorsabban osztrákországiak. A pénz előleges beküldése mellett, (legkészezőben postantálvány mellett) a viteldij sokkal kevesebbe kerül, az utánvétel mellett való küldésnél.

A legtöbb felsorolt specialitás kapható Bpestben Török József gyógyszerárában király-utca 12

Kitűnőve kitűnő munka és jó illatár.

Kitűnőve szép munkaért.

KRISZTA ÉS TÁRSA

a budapesti oltáregylet egyedüli szállító

Budapestben, IV. ker. Lipót-utca 21. szám.

Ajánlják bőven felszerelt raktárunkat mindennemű római kath. és görög szertartású

m i s e r u h á k,

dalmatlikák, pluviálé és felonokat, reverendák,

czimadák,

egyházi s egyleti lobogók, egyházi szövét, damaszt, paszománt, rojt, brüsseli és czérna egyházi csipkékben, sz. szobrok, csillárok, kelyhek,

Monstranciák,

stáció-képek, úrkoporsók stb. stb.

Oltár keresztuti

és más képek festését elvállaljuk; készítünk a legelőkelőbb művészek rajzai után

oltárokat,

szószékeket, szent sirokat, keresztelő kutakat, bronz, china s valódi ezüst tárgyakat u. m. kelyheket, ciboriumokat, oltár, tabernaculum és fali gyertyatartókat, **sásól keresztetek paci-fiolekat,** 3 és 4 hangu oltárcsengőtyüket, füstölőket, tömjéntartókat.

Arany és ezüst himzések bármely rajz szerint művészi-leg készülnek. — Tűzaranyozás v. ezüstözés gyári áron saját gyárainkban legrövidebb idő alatt készülnek.

Megrendeléseket szegényebb egyházközségeknek részlet-fizetés mellett is eszközölünk.

Nem tetsző tárgyak visszavételnek vagy kicsérélletnek.

sített osztr. állami papíráradékban 2,500. 6. Magyar földhitelintézeti 5%, záloglevelekben 10,400. 7. Kisbirtokosok földhiteli 5%, 8,500. 8. Első erdélyi vasúti elsőbbségi kötvények, 400. 9. Magyar 4% aranyáradékban, 500. 10. Magyar 5% papír aranyáradékban, 300. 11. Pesti keresk. bank 5%, záloglevelekben, 26,600. 12. Pesti keresk. bank 4 1/2% záloglevelekben, 5,000. összesen 153,321.

Költési vagyonban: 1. Egy kétemeletes 360/13. sz. a ház a belváros Lővész-u. teljes felszerelvényvel, tehermentesen. 2. Egy 10,000 forint vett könyvtár. 3. Iskolai könyvekben a bolti ár 50%, 49,142. 4. Vegyes tartalmú könyvekben a bolti ár 25%, 18,652.52. 5. Iskolai nyomtatványok bolti ár 50%, 1,560. Összesen 69,354.52

Költésgrótot 1890-ra. Bevétel: 1. Pénztári maradvány, 4,586.21. 2. Tagdíjakban, 10,000. 3. Kamatok, 6,000. 4. Könyvek és szentképek eladásá, 94,000. Összesen, 114,586.21

Kiadás: 1. Tisztviselők és szolgák fizetése, 13,630.88. A gazdasági bizottság javaslata szerint, 2,244. 2. Nyomdai költségek, 36,150.11. 3. Irói díjak, 6,072. 4. Bizományba vett könyvek, 7,000. 5. Könyvkötő költségek, 21,000. 6. Ügynökségi költség, 2,500. 7. Igazgatósági költség, 540. 8. Társ. könyvtár (könyvek folyóiratok) 600.9. Általános adó, 2,400. 10. Ügyleti kiadások, 2,060. 11. Ház a raktárbiztosítás, 84.43. 12. Háztartás. 300. 13. Különfélek, 5,100. Összes kiadás, 99,681.42.

A csanádi püspököt Dessewffy Sándor urat a pápa a jövő hétt végére összehívott bíbornoki konzistoriumban fogja praekonizálni. Így püspökké felszentelése april utolsó napjában okvetlenül megöröndíthetik és pedig Kassán. — Búbics. Császka s Vályi püspökök által a csanádi káptalan képviselőinek jelenlétében Temesvári székhelyére az új püspök május végén tartja bevonulását.

Hossza szenvedés s a szentségek mellő vétele után e hó 10-én elhunyt a salzburgi herceg-érsek Dr. Eder Albert 1818-ban született. Holleiban. 1838-ban lépett be a hercegek szerzett-rendjébe s több helyen mint tanár működött. 1857-ben sz-péteri apátá választotta rendje s emíndőségében nagy buzgóságot fejtett ki abban, hogy a rend régi szigorú rendszabályai visszaállításának. 1860-ban tagja volt a reichsrathnak s a kisebbséghez tartozott. A februáriusi alkotmány kihirdetése után belépett a salzburgi tartománygyűlésbe s tagja lett a reichsrathnak, hol az alkotmányhírpárt vezéréi közé tartozott. 1876 óta salzburgi herceg-érsek s mint ilyen viselte Németország herceg-primási címét, tagja volt az osztrák urakházának, a tirol és salzburgi tartománygyűlésnek.

A cremenai püspök Mgr. Bonomelli ellen a római sz. szék kánoni processzust indított. Tudvalevőleg a püspök egy névlelenül megjelent rópiratban az egyház és állam közötti való viszonyról téves nézeteket terjesztett s könyve indexbe került. Utóbb beismerte a szerzőségeit a kifogásolt tanokat visszavonva s az egyház tekintélye előtt meghajolt. Ujabbban azonban Monsambré aya Conferencias de Notre Dame cz. művének általa eszközölt olasz fordítását jegyzetekkel kísérte, melyekben előbbi tanait megújította. Monsambré atya, kit e miatt sokan meginterpelláltak, a püspökhöz levelet intézett, melyben sajnálkozásal fejezte ki a püspök-fordító eljárása felett s kijelenté, hogy az észrevételekben kifejtett tant kárhözvátja, mert az ő elve mindig és mindenben: sentire cum Ecclesia. Egyttal kérte a Mgr-t, hogy a levelet. reptúncziója

Arjegyzők kívánatra bérmentel és ingyen.

GYAR. BUDAPEST.

külső vaezi-út 4l. szám alatt

POZDECH JÓZSEF UTÓDAI
(THURY JÁNOS és FIA)
első magyar fuvó-gyár,
harang-és-éreszöntőde
Szabadalmazott
harangfelszerelés
nagy szerkovácáság.

Budapest, gyár-utca 22. sz. a.

Az osztrák-magyar államvasút indóháza közelében.

KLUZINSKY ÁGOSTON,
zongora készítő.

Van szerencsem a n. é. közönséget tisztelettel értesíteni, miszerint a többfelő kifejezett ohajnak eleget teendő **Károly-könt 3 sz. a. zongora készítő telepet** nyitottam. Midőn a melyen tisztelet közönséget arra kéré, hogy korábbi itt tartózkodásom idejében bennem helyezett bizalomban börtöre is részesíteni méltóztassék, azon kellemes helyzetben vagyok, hogy 260 ftrtól kezdve új és 85 ftrtól kezdve használt **zongorákat** szállíthatok. A javításokat és hangzasokat magam teljesítem.

A Giani Károly-féle

MŰHIMZÓ és SZÓVÓ-INTÉZET

Fellinger és Hassinger

Bocs. I. Seiler-gasse 10.

ajánlják a ft. papságnak dús választékú raktárakat:

templomi zászlók, mennyeztek.
Caulak, Dalmatikák, Fluvialok.
VELUMOK, MONSTRANCIÁK, KELYHEK,
fűstőlők, oltári lámpák,
szent szobrok.

KERESZTUTAK, SZENT SIROK,
üveg és bronz-csillárokknak
minden alak és modorban szállítására.

Díszítések megtekintés: végelt — kívánatra —
azonnal küldetnek.

Az intézetnek majd 100 év olaj fennállása a legjobb
keszesség szoliditása mellett.

Képes arjegyzők díj- és bérmentesen.

Gratzel Sándor

a főtiszt. kath. Papság bizománya.

Becs. I. Baueramarkt 5.

Ajánlja különlegességeit, u. m.:

1889. évi egyptomi tömjént

4 1/2 kilós megrendelés posta-csomagban, bérmenten küldetik:

I Kl. I. legfin. átlátszó, illatos, gyöngy	155
I > II. fin. fehér, illatos, csepp-alaku	120
I > III. tisztta, jó illatú, morzsa — 75	Teljesen tisztta méh-viaszgyertyák

Egy kiló 2 frt 75 kr. — (Valódiságukért 1000 ftrtal keszedekem.)

GUILLON-féle (Paris)

oszt. cs. és magy. kir. szabadalmazott

„ÖRÖK-LÁMPA“

készülék.

Ezen készülék az egyedüli, mellyel 6—12-szer 24 óraig tartó egyaránt szépen s folyton égó „örök-lángot“ nyertünk.

Az örök-lámpa készülék ára **2 frt 75 kr.**, a szab. bél egy évi tartamra **1 frt 60 kr.** 1 kl. elsőrendű olaj **54 kr.**

Az olajat egy évi szükséglet fedezésére külön és czéla sajtolt anyagból készült s jól bedugaszolt tartályokban — kosárba csomagolva — szálltom.

16 1/2 kilós, szilárd üvegből készült s jól bedugaszolt tartályokban — kosárba csomagolva — szálltom.	9 91
16 1/2 kiló olaj á 54 kr.	1 80
Az üveg kosárral	— 30
Összesen : 10 81	

Mibe kerül az „Örök láng“

a Guillon-féle szab. készülékben egy évre? Többibben fordulnak hozzám ezen kérdéssel; van szerencsem a következőkben felelni:

Az általam árusított, külön és czéla sajtolt örök-lámpa olajjal és a parizsból szállított hélltel kísérletek alapján azt eredményezte, hogy e 255 deka olajjal megöltölt készülékben a 0. számú szab. bél 13-szor, az 1. számú 9-szer, a 2. számú pedig 7 1/2-szer 24 órán át megszakítás nélkül és szépen ég. minck folytán a szükséglet

Az „Örök lámpa“ hoz egy évre:

0. számú szab. béllal		
16 kiló örök-lámpa olaj á 54	8 64	
ehhez 28 drb szab. bél	83	
Összesen	9 47	
1. számú szab. béllal		
28 kiló örök-lámpa olaj á 54	12 42	
ehhez 40 drb szab. bél	120	
Összesen	13 62	
2. számú szab. béllal		
27 kiló örök lámpa olaj á 54	14 58	
1 doboz szab. bél	1 60	
Összesen	16 18	

Miután a raktáromban levő olaj *mindenkor a legjobb jobb fajtyja*, teljes azavatosságot vállalok fenti állításaim valódiságáért. A 3. és 4. számú szab. badalmazott bél az általam árusított olajhoz igen vastag, annyira hogy már a 3. számú alkalmazásával a láng a készülékben át csap, miáltal az könnyen szétpattanik; ennek folytan ezen

érdekében, hozza nyilvánosra. Miután azonban a püspök kérését nem teljesíté, a híres prédikátor a levelet ön maga levé közé az Observateur Francois hasábjain A kényes ügy ma a kúria előtt van ugyan, de ezért nincs kizárva a remény, hogy a püspök ismét megbajol a sz-szék előtt. Adná Isten, hogy úgy legyen!

Imeretes dolog, hogy az Anglikán egyházban tavaly mozaalom indult meg, mely a szerzetes intézmény behozatalát célozta Lyon József anglikán papnak sikerült is néhány farsal összetoborozni, kikkel azután egy kolostorba vonult. A szerzet-tagok Sz Benedek reguláját fogadják el. S ime! az anglikán szerzetesek meggyőződtek az életszabály magasabb voltáról, de meggyőződtek arról is, hogy ez életszabály oly növény, mely az anglikán vallás sivar talaján nem virágozhatik, segítettek tehát magukon és egyenként — katalizáltak, sok ilyen monostort kívánunk Albion bölcs fiainak!

A vegyes házasságok már Ausztráliában is meghonosultak, sőt, úgy látszik, termékeny talajra találtak. A sidney zsinat ugyanis elrendelte, hogy Ausztrália összes templomaiban a szószekről intelme áldoztassék fel, melynek éle a vegyes házasságok ellen legyen irányítva. Talán szálunk nem ártana így féle dolog, legkivált most a famosus Csáky-rendelet után.

A francia szabad közművek, mint említettük, testületileg szoktak a hozzájuk szító jelesek temetésén megjelenni. A favaai püspök kérdészködésére, a Sz. Officium kimondotta, hogy ily temetéseknél a kath. papnak a beszentelést még akkor is megkell tagadnia, ha a szabadközművek, mint testület, de jelvények nélkül jelennek meg. A kath. híveknek ily temetéseken még kíváncsiságból sem szabad részt venniük.

Szerkesztői üzenetek

Több oldalról jövő szives felszólításnak és tudakozódásnak engedve kijelentjük, hogy lapunk szerkesztője csakugyan be lett választva a Sz. István-Társulat tudományos és irodalmi osztályába, még pedig kétharmad + 1 szavazattal. A választást a hercegszabirás 1890. febr. 14-én 1168 sz. a helybenhagyta, a mint azt a társulat új alelnökének tudósítása mondja.

Jóbarátunk, Többeknek és Szatmárnak: Sajnos, biz a megsejt. Tenebantur enim oculi nostri. Játsszattak vala pedig szemhéköldösdit velünk 1890 jan. 4-1890. április 4-éig sok viz folyt le a Dunán, és sokat mosott tisztára, mi annak előtte a ratapadt különböző jószágoknak miatta járható nem volt. Azulán meg ép ez idő alatt fújtak a hóji szelek és pedig oly erővel, hogy a csabigékből, mézes-mázos beszédek-ből szótt átláthatatlan fátlyott leszakítottak, arról a bizonyos individuum-ról. Hogy akkor, oly animozitással léptünk mellette a sorompóba annak oka az volt, hogy ismerve a ludi konfessziókat, biztunk a megtérés őszinteségében s nem ariartuk engedni, hogy ennek útját a természetes bizalmatlanság elmesse. A meg már más emberlén is megsejt, hogy kigyót melengettet kiéblen. S azért fájdalomosan dudáljuk ismét Werther Takácsal: Isten hozzád, gyönyörnek sok lett volna!

MAURAGHER MÁTÉ JÁNOS

Alapítótott 1818.
Zell im Zillerthal

orgona-készítő intézete

→ SALZBURG ←

Gaisbergerstrasse 13.
saját, nagyobbított
telepén.
Gözgep árammal

A czéget egy bel-mint külföldi szaktekintélyek ajánlják és különlemben részesült, a telepén előállított legnagyobb és legkiválóbb orgonákat, u. m: alapítv. templom Admont, St. Florian, Kremsmünster, St. Martinberg, székes-egyház, Salzburg, főtemplom Klagenfurt, a városi prépostsági plébánia Graz, az údvári plébánia-templom Ischl stb. a városi alapítványi templom részére pedig most készült egy 45 hangú 3 fogású orgona.

A czég ajánlja magát a f. Papság és egyházi előjárásoknak, bármely nagyságu új orgona készítésére, valamint meglévő átalakítására és azon kellemes helyzetben van, miszerint az előállított munkáit — szavatosság mellett — a mostani technikai igényeknek megfelelően készíti.

Költségtetések, rajzok, kívánatra, díj- és bérmentesen.

Tekintettel azon közkeveltségre, melyben utóbbi időben a czimbalmos részéről, a zenetudalom és a t. közönség érdekében megfelelő elhatározuk, hogy szolid árú, szabadalmazott szerkezetű czimbalmainkra részletes leírást nyújtunk és pedig 100 forintnál 20 frt készpénz letét s hvonkénti 5 frt részletfizetés kötelezettsége mellett. Felhívjuk emellego a t. közönség figyelmét, czimbalmainkra, kitűnő harmonikáinkra fűző és vonó hangszereinkre, melyek ajánlásnál, nem nagyhangu reklámokra, hanem szorgalmas, magyar munkás kezékre hivatkozunk.

Tisztelettel

VARJU KAROLY és HORVATH ISTVÁN

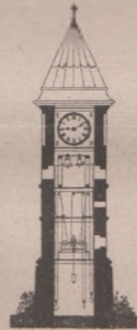
hangszergyárosok

Budapesten, Erzsébet-körút 2 szám. (Népszínházal szemben).

Régi szerkezetű czimbalmok átalakítását is elfogadjuk. Legújabb czimbalomiskola 3 frt.

Bár: Ovoda-utca 5. szám.

Toronyórákat,

ugyszintén órákat iskolák, kaszárnyák, gyárak és egyéb nyilvános épületek, mint vasuti állomások számára szolidan készítve s a legújabb szerkezetű olcsó ár mellett szállítók.

Templomoknak a községeknek előnyös fizetési engedményeket szivesen adok.

Költségtetéssel bérlikor ingyen és bérmentve szolgálók.

Liebing Richárd

toronyóra- s mechanikai műhely-tulajdonos.

Speising, Bécs mellett. Hauptstrasse 66. szám.

HILZER P

cs. és kir. udv. harangöntő

Bécs-Ujhelyben (Wiener-Neustadt).

ajánlja öntődéjét harangok és egyéb renesznetileg összhango hang sorptok szállítására, bármily nagyságban és hangbesztás szerint. Jótállás: az előírt hangért, tisztaz összhangzásért és a legjobb érczért. — Harangfelszerelés ková solt vasból, mely által a nagy harangokkal is könnyű a harangozás. A megrendelések gyorsan, lelkiismeretesen, a legújtanosabb árak és sztetési feltételek mellett szállíthatnak.

Kitüntetések: koronás arany érdemkereszt szorgalmas működésért. Két haladásí erem 1873 a fogadalmi templom 260 mássányi harangcsorptjárt. A bécsi iparkiallítás aranyérem 1880. Iparkiallítás Budweis 1889. díszokmány. — Alapítási év: 1838. Eddig 1.252.800 kilogram sulyban 4640 harang szallitattot el.

Harmonikus 4 hangu keskretye cseneytük 25 frt. Harmonikus oltári cseneytük, élénk hangzással, darabja:

Alpakkából: 4 cseneytüs 14 frt, 3 cseneytüs 11 frt. Sárgarézből: 4 cseneytüs 10 frt, 3 cseneytüs 8 frt.

utóbbi vastag beletek kisésem próbátlan, mert csak is olt alkatmasható a hol roz olaj vanhasználában.

A kimutatott költségtetések szerint be van bizonyítva, hogy a Guillon által gyártott szab. O. 1. és 2. számú vékony örök-lámpából — mely a tisztított égési olajban éjjel-nappal egyaránt szépen ég — kevés anyagot emészt fel és az »örök láng» ezen kiválólag finom Guillon-féle bételek és az én legf. örök-lámpa olajommal sokkal olcsóbb, mint bármely más bél és olaj.

A faolaj nem alkalmas az »Örök-lámpa» készültkébe, mert ez a háromszor kisajlott érett olajbogó sokoly, éretlen és rohdadt olajbogók-nak és az amerikai pamut mag-olaj-nak hozzá vegyítéséből készül; miáltal az csakis kenésre, de égetésre nem alkalmas, és csak akkor ég — a tett vegyelemzés szerint — ha repccze-olajt vegyitnek hozzá.

Továbbá vastag bélet kíván ezen olaj, miáltal sok olaj emésztetik fel és mindemellett az »Örök-láng» égése nagyon bizonytalan, hanem a lámpa megtekik korommal s könnyen elalszik. Én is sokat költöttem használható faolajért, de arról győzöttem meg, miszerint nem alkalmas; és mióta az égető faolaj és repcczeolaj keveréket a bécsi vegyelemzés alkalmával megismerem, azóta faolaját sem Triesztből sem Zárából nem rendelék mert tudva nem akarok senkit sem tévútra vezetni.

Mély tisztelettel maradtam

Gratzel Sándor s. k.

Hirde téseket
lapunk részére
elfogad a

kiadóhivatal.

BUDAPEST,
V. Lipót-tér 9. sz.

Gersheim-féle szabadalmazott Örök lámpa-bél. Szabadalommal az osztrák-magyar monarchiában, Franciaországban, Belgiumban és Németországban; **approbalva** a nagyméltósági és főtisztelendő brixeni és trienti herceg-püspökök által; 2000 felüli elismerő **nyilatkozat** mint **»legjobb és legolcsóbb gyártmány»**; 20—30 százalék olajmegtakarítás, 4—14 napi égési tartam. Szétkülönd bérmentesen. Fízetés csak melegezés esetében. Ampolnák, továbbá fehér, rózsá, rubin, sárga, zöldszínű, aranyozott csiszolt üvegek szent sirokhoz, a legújtanosabb áron. Gersheim öröklámpa-bél készítő telepe Feisztriczban, a Dráva mellett.

Legolcsóbb siremlék eladás

szenit, porfir, gránit és különféle márványból az

„Entreprise des pompes funébrés“

siremlék-gyárban

Budapest. VII. ker. kerepesi-ut 68. szám

Sir- és sirbolt-rácszatok, virágkosarak és lámpák eladása öntött és kovacsolt vasból; továbbá nagy választék érc- és gyöngykoszorúban.

A sir- és sirbolt-felszerelési raktárban

VI., Andrásy-ut 28. sz.

Lámpák kölcsön is adatnak.

KESSLER J. és S. BRUNN.

7 Ferdinandgasse 7.

Legnagyobb és legolcsóbb bevásárlási forrás a tavaszi és nyári évadra.

Nyári

Kammgarn-szövetek,

kiválóan díszes és tartósak uri öltönyre, 20 különféle mosható színben, 20 cmt. szélességben.

1 teljes öltöny

6.5 méter csak 3 frt.

Az első megrendelés meggyőző bennünket e mosószövetek kitűnőségéről.

Brünni posztó-szövetek

feltűnő olcsó árak mellett szállítanak, u. m.:

(csak jó anyagból)

- 3.10 Mtr. teljes öltönyhez 3.75
- 3.10 „ jobb „ 5.50
- 3.10 „ finom „ 8.50
- 2.10 „ felöltökhöz 6.—
- 1 drb francia piquet mel-lényhez 1.50
- Talár-szövetek a főt. Papság részére (nyári kabátokra is alkalmas) 120 cmtir széles 1 méter 1.50
- fekete peruvien és doszkin-szö- vetek szalon-öltönyhez, 3.25 méter 10 ftről fölfele.

Női divat-árak.

Kockkás és sújtásos divat-kelmék 60 cmtir szélességben, hálókön- tők és gyermekruhákhoz 10 mé- ter 2.50

Toupon és háromszálan szövöt u kelmék, mindenféle divat-szín- ben I. 3.50 II. 2.80

Alkalmi vétel! Tartós-zínű fran- czia zeür-kelmék, 75 cmtir. szélességben, gyönyörű színválto- zattal 10 méter, most csak 3.50

Brokát- és Jacquard divat-kelmék 60 cmtir szélességben és min- den képzelteló színben 10 m. 3.80

Doris, legujabb kockkás divat- kelme, tiszta gyapju, 10 méter ezeltől 10 frt most csak 6.50

Nervi. 90 Cmtir szélességben, igen szép sújtásos és mnden divat színben van raktáron, 10 méter csak 4.50

Kázmír, dupla szélességben fe- kete és szines 10 méter 6.50

Kéknyomásu kreton 10 méter 2.50 és 3.20

Díszes kitalítású mintá-karttyak (3) mintával a szabómester árak részére bérmentesen! Árjegyzékek uri és női fehéreneműk-kötszövényzeti- és diszarúkból, min- tak posztó és rufós árúkból díj- és bérmentesen küldetnek. A szállítási utánvétel mellett töftének.

Gyors és biztos segítség gyomorbajok s azok következményei ellen.

Az egészség fenntartására, az életneked s ennek folytatn a vérnek tisztítására és tiszta állapotban való fenntartására és a jó emésztés elősegítésére a legjobb s leghat- atosabb szer a mar is mindenütt ismeretes és kedvelt

életbalzsam Dr. ROSA-tól.

Ezen életbalzsam a legjobb s leggyógyhatásosb gyógyüvekből a legodonosobban van készítve s különösen minden emésztési bajok, gyomorgörcs, étvágyhiány, savanyú felhűgés, vertigólas, aranyeres bajok stb. stb. ellen teljesen hathatosnak bizonyul. Ily kitűnő hatásai következtében ezen életbalzsam egy behizonyult, megbízható házi-se- reze lett a népnek. Ára egy nagy üveggel 1 frt, kis üveggel 50 kr. Elismerőiratok ezrei barokok magtarkintozásig rendelkezésére állnak.

Óvás! Hamiltások elkerülésé végett, mindenkit figyel- tésítis szerint készített „Dr. ROSA-féle életbalzsam“ minden üve- geckeje két burokba van csomagolva, s ne ynek hosszoldalain „Dr. ROSA életbalzsama a „fetele sahoz“ címzett gyógyszer- tárhál, FRÁGNER B. Prága 205—III.“ német, cseh, magyar és francia nyelven olvasható, széles oldalain pedig az ide nyo- mott vedjegy látható.

FRÁGNER B.

Dr. ROSA életbalzsama valódián kapható csak a készítő főraktárában, gyógyszer-tár „a fokete sahoz“ Prág-ban 205—III., BUDAPESTEN: Török József fr gyógyszerésznél, Király-utca 12. sz. és Budai Emil ur városi gyógyszer-tárában a Városház-téren.

Az osztr.-magy. monarchia minden nagyobb gyógyszer-tárában van raktár ezen életbalzsamból.

Ugyanott kapható:

„prágai általános házi-kenőcs“,

toth ezer hálynyilatkozattal elismert biztos gyógyszer mind-nféle gyuladások, sebek és emésztések ellen. Ezen kenőcs biztos eredménnyel használható, a női emelő gyulada- sánál, a tej tespedésénél s az emelő megkeményedésénél szűlőkör, kelevénynél, verda- sanatoknál, gnyes lakadékoknál pokovimnál, körgöngyknél, az ugynevezett körmfé- regnél, ekiményedéseknél, felpuzdásoknál, mirigydagasztaknál, zoidragasztaknál, ár- zeketlen tagoknál stb. Minden gyuladást, daganatot, ekiményedést, felpuzdást a leg- rövidideb idő alatt eltávolít: s ahol már gnyedés mutatkozik, ott a daganatot legrövi- debb idő alatt fajtalmoz nélkül felszívja, kiérteli és kigyógyítja.

KAPHATÓ 25 ÉS 35 KRAJZARÓS SZELVÉZŐKÉNK.

Óvás! Mijután a prágai általános házi-kenőcsöt sok- szer utánózzak, mindenkit figyelmeztetek, hogy az eredeti utasítás szerint csak nálam lesz ké- szítve, s akkor valódi, ha a sárga érczelece, melybe töltött, vörö hasznalati utasításokba (melyek 9 nyel- ven nyomták) és két kartomba — melyen az ide nyo- mott vedjegy — burkolva van.

HALLASI BALZSAM elegybizonyultabb, számtalan próbá- tét által legbiztosabban elismert szer a nehézhalás kigyógyítására s az egészen elvesz- tetett hallási tehetőség visszanyerésére. — Egy üveg ára 1 frt.

Adomány Jézus legszentebb szívének!

A hirveves Weimar székvaros kath. hitközségének mindeddig csak ima-terme volt, mely a vasárnapi isteni tisztelet alkalmával nem volt képes a híveket magába fogadni. — Ámbar semmi alapotké felett sem rendelkezünk, mégis a mult tavasszal hozzá fogtunk az alapkö leteléhez. Az alapzat építése azonban akadályba ütközött, mert elebb homokos talajra 's mélyebben vizesrétegre bukkantunk. E miatt idővesztésünk és 25000 márka többlet kiadásunk volt. Mindazon által az építkezés a nyár folytán „Isten segítségével“ szépen előre haladt. Most azonban a rendelkezésünkre állott összegek mind elfogytak. Hitközségünk anyagi ereje a végső fokig igénybe vétetett. Szegény és gazdag egyenlő buzgalommal támogatják a szent ügyet. A napszámos is aidoz keresztényekből, az iskolás gyermek is oda adja megtakarított filléreit. Többször már nem tehetünk. Kérdés, hogy fejezzük be az építkezést? Minden pénz-forrás el van előlünk zárva. — És így kérésimmal hozzátök fordulok katolikus testvéreim; adjatok egy-egy követ templomunkhoz.* Semmi más alapot nem tudok, mint a ti jöteknységi hajlamaitokat. Adjatok azt, a mit a keresztény szeretet sugal: „Mindenk szive szerint, ne kedvetlenül, mert csak az szereti Isten, ki örömmel ad.“ (2. kor. 9. 7.) — O, a ki szántó vetőnek a magot, az eletemre, a kenyeret adja. Az a ti jöteknyságotokat is gyümölcsöztetni fogja! Segítsetek kedves testvérek, hogy templomunk elkészüljön! Mily édes érzés, Isten dicsőítésére aidozni! — Mily vizgasztaló tudat, hogy Isten adósunk! Isten pontos fizető, a ki figyelmeztetés nélkül kamatostól vissza fizet mindent a logalkalmasab időben. Katolikusok! segít- setek hogy tovább építhessünk. Jobb valamit adni mint semmit! sok apró adományból befejezhetjük a templom-építést. Akár postán-utalványozva vagy levelbelyegekbén, egyarint kedves nekünk, Isten adjon meg kedves olvasó!

Weimar, (Türingialban.)

Jüngst K. plébanos.

TUDOMÁNY, IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Rovatvezető: **Kaposi József.**

Egy eposzi hős halálfelelme.

(Részlet egy készülőben levő hosszabb tanulmányból Vörösmartyról.)

Vörösmarty a fiatalkori első kísérletek bizonytalan irányából mihamar kijutva, megtalálta az első utat költői egyéniségének kifejezésére, mely nem lehetett más, mint a nemzet történetének tanulmányozása közben lángra gyúlt lelkesedés alakba öntése: eposzokban zengeni el a »régi dicsőséget.« De a messze múltból vett tárgy a való lélettől is szükségképpen messzebb vitte a költőt, s a fiatal lélek ábrándjai előtt még kicsinynek, szűknek tűnik föl a jelenvalónak köre, hogysen anyagához és formáihoz alkalmazhatná a multnak képzelet alkotta nagyságát; noha főmotívumát: a télen jelennek a mult példái által való fölébresztését, a jelenből vette.

Első eposza, költői hírnevének alapja: »Zalán futása,« valósággal a teljes erejében működő, kifogyhatatlan ifju képzelemnek az alkotása. Összeér benne a föld az éggel, tündérek vegyülnek emberei közé, isteni lények fenséges harcától inognak a hegyek. »Ki ismerne itt az élet valóságára? . . . És mégis, a képzelemnek e pompás játékában is észreveszünk egy-egy vonást az életből, fölismerünk egy-egy érzést, indulatot az igaz emberiből. Sőt a tündéreken is nyoma marad az emberekkel való érintkezésnek. Kemény Zsigmond jegyzi meg a »Zalán futása«-ról szólóban, hogy »tündérek röpkedtek az égen és szennyezék be szárnyaikat, érintve a földet és a földi szenvedélyeket.«

Ezúttal csak az eposz legérdekesebb alakjáról, Ete hősről néhány szót. Deli alakja. Hajaához való szerelm és vitézsége által lesz előtünk érdekessé. A költő a harcok emberének, valódi hősnek rajzolja. S ime ez a hős, Huba lakában a deli Hajna bájait szemlélve, egy pillanatra a halálra gondol, mely a gyönyörű leánytól őt egy csapásra elválaszthatja, s ekkor »sirodalmas enyészet toldult gondja közé.« . . . A haláltól való felelem-e ez? S ott, a hol a költő Ete lelki küzdelmét rajzolja, mikor Ármány áldozatúll kell magát elszánania a népért, ellenmondás van-e — mint Erdélyi János véli*) — hősi volta és remegése közt?

Nézzük közelebről ezt a kérdést. Erdélyi azt mondja: »nem látjuk összeillőnek Ete adott képzetével azon tünődését, melylyel vívódik, ha vajjon elszánja-e magát halálra a népért, áldozatul Ármánynak.

»Hős Ete élete szép örömet mérseklí halálhoz, És iszonyú gondokba merül. Most mossa veríték, Majd csupa jég s változtában nincs szünte bajának. Nem lát a habozó egyebet, mint a mi vesztetten Zajlik keblében, semmit sem gondol azontúl, És érzése busúlva megáll a néma halálnak Szörnyű képénél.«

Ezután felajánlja magát és így szól a 46. lapon*)

»hős Undnak gyermeke nem fél;

Bátoran esküszí a fogadást.«

Mindamellett a 72-ik lapon Hadúr a csataközben kijelentvén akarátát, hogy

»A ki vitéz lelkét elszánván honja javáért

Veszni megyen . . . . .

Én oltalmazom azt s hírét szép csillagom örzi.«

A 73-ik lapon következik:

»bátorság gyúlt lelkében Etének,

Visszavévé kifogyott erejét.«

Tehát eddig nem vala bátor. Hogyan és miért tette ki magát áldozatra? Mi volt tehát oka felajánlásának? Nem lett volna-e jobb remegőnek föstenni a hőst, de bátornak aztán, mikor megkell vala lenni, például, ha ráesett volna a sors?

Összevetve ezen lélektani adatokat, minő képzeletünk lehet hős Etéről, hogy lehet főleg anyira és oly szolgálilag felni a haláltól, mint amaz egynehány sorban a 45-ik lapon? Szerelmes volt-e? van e rá czélzása, fájdalma, emlékezete? Miért rettegett úgy? és ha igen, legalább rettegett légyen, mint hőshöz és szeretőhöz méltó, mert így, a mint most, nem bírja szánatunkat csak egy kis részben sem, hanem inkább szánakozásunkat, mert haláltólí félelmében még ereje is megfogyatkozott. Így all előtünk Ete, a katonai jellem.«

Egészen idéztük Erdélyinek a kérdéses lelki állapotra vonatkozó fejtegetését, hogy ellenvetésünk érthetőbb legyen. Mert az éles látású s mindent apróra bonczoló jeles eszthetikussal és lélekbuvárral ebben a kérdésben nem érthetünk egyet.

Kizárólagos oldala-e Etének a »katonai« jellem? Egyedül uralkodó érzelem-e lelkében a halált megvető harci kedv? Nem. Ete ember is, olyan mint más; azonkívül szerelmes is nagy mértékben, s mint ilyen bírní óhajija szerelme tárgyat; ezért szállt »gondjai közé sirodalmas enyészet,« mikor arra gondolt, hogy Hajnatól a halál elválaszthatja. Nem a haláltól félt akkor, hanem boldogsága elvesztésétől. Nem sokára ezután (a II. énekben) következik az Erdélyi kifogásolta mozzanat: Ete »remegése«, majd elszánása. Miért rettegett úgy? »Szerelmes volt-e, van-e rá czélzása, fájdalma, emlékezete?« De kell-e ezt a költőnek okvetlenül jeleznie itt is, mikor a hős szerelme már az I. énekben úgy van föltüntetve, hogy önkéntelen a szerelmes Etére is gondolunk, kinek lelkébe kedvese képe, szerelmi boldogsága mellé egyszerre odafurakodik a halál képe, az enyészet gondolata, s bizony »szánhatjuk« is őt, ki a halál számára van kijelölve, holt megérdemli, hogy szép életet éljen, s »szánakozunk« is rajta, mint emberen, mint a magunkhoz hasonlón.

Hisz ha semmit se tudnánk szerelméről, még akkor is a legtermészetesebbnek találnók pillanatnyi rettegését, halálfelelmet, mert igazolva látjuk emberi voltában. Hat Czuczor balladájában nem lepi-e meg egy pillanatra a halált megvető Szondit a halálos gond?

*) Erdélyi J. Pályák és Pálmák. 232. l.

*) Az 1845-iki kiadás szerint P. K.

»Jó Szondi a jámbor atyára borúl.
Lágyul szíve, majd hamar elkomorúl.
Kardjára csap» . . . stb.

S Czuczor költeményének ez a helye a legszebb lélektani igazsággal van írva. Ott van példa gyanánt a kérdéses lelki állapotról a görög tragédia Antigónéja is, ki hős lelkének egész erejével szegül ellene a halállal fenyegető hatalomnak, előre tudta tettének következményét, elszántan fogadja az ítéletet; mégis mikor a halálos útra indul, egyszerre lelkébe tolul az élet vágya, ifjúságának minden veszendő reménye. a még nem élvezett életörömekek boldogságának képzete — s az elszánt lélekből akaratlanul is kitor a fájdalom:

»élve, elhagyatva és örömtelen
Kell most hideg, sötét síromba szállanom.«

A mit pedig Kreonhoz fordulva mond, az már egyenesen a haláltól való borzalom:

»Jaj! boszús szavadból látom.
Itt a halálom.

Oh Théba, szülőföldem!
Oh honom istenei!

Im, elragad a vad erűszak.«

De — Vergiliusszal szölvő: Si licet in parvis exemplis grandibus uti — maga a Megváltó, az emberiség üdvéért emberré lett Isten, kinszenvedésének közeledtekor épen ezzel a lelki állapottal tűnik föl előttünk igazi embernek, midőn imádsága közben verejtékező fölkiált: »Atyám, ha lehetséges, müljék el tőlem e pohár!

És Ete hősön, ifjúsága virágzó korában, szerelme boldog tudatában, meghódított szép földön egy új élet küszöbén, nem vehet erőt pillanatra a halál félelmé? . . . Bizony Vörösmarty nem hogy ellenmondásba nem jött önmagával, mikor Etét rettegőnek, majd ismét bátor szívűnek rajzolta, hanem — akár öntudatosan, akár ösztönszerűleg — egy tisztán emberi vonást a leghívebben rajzolt költői genieje.

Pintér Kálmán.

II. Sylvester pápa mint matematikus.

Bármennyire érdekes is II. Sylvester életrajza, itt csak azon adatokra szorítkozunk, melyek a czimben jelzett működésnek megérthetésehez szükségesek. Gerbert, a későbbi II. Sylvester, a X. század első felében született mint szegény szülők gyermeke az Auvergneben, nem messze Aurillac kolostortól, melyben később szerzetesi ruhát öltött. 967 körül felebbvalói engedelmével elhagyta a kolostort, hogy Borel barcelonai gróft hazájába kísérje, hol aztán Hatto, vich-i püspökben hű barátja és tanácsadóra talál. Ekkor már a matematikával is foglalkozott. 970-ben elkísérte Gerbert Hatto püspököt és Borel gróft Rómába; XIII. János pápa bemutatatta őt I. Otto német császárnak. Innen Rheimsba ment, hol tíz évig tartózkodott és ez alatt dialektikát és grammatikát tanult, de a mellett már a matematikát tanította. Richerus nevű tanítványa, kinek a főniebbi adatokat köszönjük, megemlékezik azon tanítási módszerről, melyet Gerbert követett. Richerus szerint Gerbert tanítását az arithmetikával kezdte, melyet a monochord és zene oktatása követett, befejezésül pedig az astronomiát adta elő, melynek nehezebb részeit különféle készülékek segítségével tette könnyebben érthetővé. Hasonló gondot fordított a geometria oktatására; ennek bevezetéséül egy abacus-t, azaz számoló-táblát csináltatott, melyen a szorzási és osztási műveleteket mechanizálta lehetett szemléltetni.

Gerbert 980-ban mint Adalbert rheimsi püspök kísérője Ravennában volt, hol II. Ottó német császár figyelmét egy philosophiai és matematikai nyilvános disputáció által magára vonta. II. Ottó közvetítésével lett Gerbert akkor a Trebbia melletti Bobbio kolostor apátja, melynek matematikai művekben is

gazdag könyvtárát szorgalmasan tanulmányozta. II. Ottó halálával kénytelen volt apátságát otthagyni, mert az irányában ellenes érzelmű XIV. János pápa a szomszédos világi urak támogatásai és alaja rendelt szerzeteseinek ellenkezésével szemben nem védte; visszatért Rheimsba, hol 991-ben metropolitánussá lett. Onnan 994-ben hitta III. Ottó császár udvarába, hogy neki »az arithmetika könyvé« megmagyarázza. E könyv alatt Boethius művét kell érteni. Gerbert engedett a meghívásnak s Magdeburgban napórát is állított fel, mely célból sarkossággal megfigyelések is tett. 998-ban Gerbert már ravennai érsek; 999-ben mint II. Sylvester V. Gergely pápának utódja. Meghalt 1003-ban. Életének utolsó hét esztendejét nagy irodalmi munkásság között töltötte. Irt egy 12 hexameteres sírfeliratot egy Boethiusnak Paviában felállítandó emlékszobra számára; 997-ben irt egy értekezést az osztásról és még mint pápa is irt egy asztronómiai levelet egy bizonyos Constantinusnak és utrechtai Adalbertussal geometriai dolgokról levelezett. Ezen legszükségesebb biográfiai adatok előrebocsátása után átterhetünk Gerbert geometriai és arithmetikai iratainak méltatására.

Gerbert geometriája a salzburgi Szt-Péter kolostornak némileg hézagos kéziratában maradt ránk. E kézirat legkorábban 1150-ben, tehát közel másfél századdal Gerbert halála után készíthetett és ezért is, valamint a benne előforduló tárgyak különfelesége miatt eredetiségében sokat kételkedtek. Tagadhatatlan, hogy apró ellenmondások, ismétlések és több efféle azt a benyomást gyakorolják, hogy a másoló egyeseket elhibázott, de másrészt épen tartalmának sokfélesége Gerbertre vall, mint szerzőre. Tudjuk, hogy a római földmérők feljegyzéseiben megtalálható: geometriai definíciók és egyszerű síkmertani tételek, mértékösszehasonlítások és földmérési utasítások, geometriai példák és a figurált számok törvénye váltakoznak azokban. Ugyanezeket találjuk a szt.-péteri kéziratban. Ezeket az adatokat gyűjtötte Gerbert Bobbio-ban, a könyvtárban levő művekből, különösen a Codex Arceanusból. Más forrásokat maga Gerbert említ: Pythagorast, Platon Timáus-át, Eratostenest és Boethius arithmetikáját. A 16. fejezettől a 40. fejezetig, körülbelül a munkának egy jó negyedrészeben nem említ forrásokat; ez egy gyakorlati geodézia utasításokkal magasságok, mélységek és távolságok megmérésére.

Ránk maradt továbbá Gerbertnek két arithmetikai munkája; egyiknek címe: »Regula de abaco computi,« melyben Gerbert egy terjedelmes szabályt ad a római számok szorzására, mely szabály később »regula papae« címen lett ismeretessé. Az egész irat aradozó stylistikájával hasonlít Gerbert geometriájához; igen római színezetű és nem használ másokat, mint római számjegyeket, sőt azok a bizonyos apices sem fordulnak benne elő, melyeket Gerbert Richerus állítása szerint rheimsi előadásai alkalmával használt. Gerbert másik arithmetikai művének címe: »Libellus de numerorum divisione,« értekezés az osztásról, mely egy bizonyos Constantinusnak van ajánlva, kinek az osztást az abacus segítségével magyaráztatja benne.

Ennyiben áll II. Sylvesternek matematikai irodalmi munkássága, mely alapos ismeretekről tanuskodik inkább, mint önállóságról. Nem is abban van az ő érdeme, hogy a tudományt előbbre vitte, hanem abban, hogy egy oly időben, melyben a kolostorokban a reális tudományok iránt a lelkesedés lankadni kezdett, ezt újra felélesztette, pápai tekintélyével a reális tudományokkal való foglalkozást kedveltette. A kéziratok, melyeket az ő idejében lánchoz kötve őriztek a könyvtárakban, több példányban lettek lemasolva és így maguk a könyvtárak is szaporodtak és nagyobodtak.

Cantor »Geschichte der Mathematik«-ja nyomán.

K. L. dr.

Rituale parvum continens Sacramentorum administrationem, infirmorum curam et benedictiones diversas ad sacerdotum curam animarum agentium usum commodiorem ex Rituali Romano (typico) excerptum. Editio 2. Ratisbonae. Sumptibus, chartis et typis Fr. Pustet, S. Sedis et S. R. C. Typogr. 1889. 216 lap. 32 réf. Ára: kötet 96 kr.

A jelen kis szertartások könyv kivonata a hivatalos nagy római rituálénak, s fölelőli mindazon sz. ténykedéseket és áldásokat, melyek a gyakorlati, mindennapi lelképásztorkodásban a leggyakrabban előfordulnak. Az első részben egyesebbek között ezek foglaltatnak: Ordo: bapt. parvulorum, — adultorum, — ministrandi extr.

unct. commend. animae. — benedict. apl. in artic. mortis. — exsequiarum. — sepeliendi parv. — benedict. mulieris post partum sat. A második részben nem kevesebb mint 30 áldás (benedictio) van, melyek közül említésre méltó:

Ordo ad faciendam aguam benedict. Benedictio: candelarum, — loci, — super fruges et vineas, — novae crucis, — imaginum D. N. J. Ch. — adulti aegrotantis, — puer. aegrot. — cuiuscunque medicinae, — rosarium B. M. V. et S. Josephi, — scapularium, — coron. septem dol. B. M. V. — s. Birgittae. stb. A mint a tartalom mutatja, igaza van a kiadónak midőn a rituale előjáró szavában ezt mondja: . . . „gratum aliquid et commodum fecisse arbitramur, dum hunc libellum proferimus.“ A legjobb szándéktól vezéreltetve ajánljuk tehát e kis szertartásos könyvet nemcsak t. kartársainknak, hanem főleg a kispapoknak, a kik olesó pénzen juthatnak rituáléhoz, s tanulmányozhatják a szentségek kiszolgál-tásának módját.

Melchisedech.

LELKIPASZTOR.

Rovatvezető: Klianda Teofil dr.

Az isteni erények felindítása ünnep- és vasárnapon.

Habár meglehetősen messze vagyunk már gyermek- és apród-éveinktől, mindazonáltal még híven emlékezünk, hogy akkortájt minden ünnep- és vasárnap közvetlenül a sz. beszéd után elő lett imádkozva a szószékről a hit, remény, szeretet felindításának módja, melyet a jelenlévő hívek apraja-nagyja szinte könyv nélkül tudott s lelkipasztorának hangosan utána mondott. Azóta ma-gunk is az oltár szolgálatába szegődvén, folytatjuk e nem eléggé ajánlható szokást, daczára annak hogy az itt-ott már egészen kiszorul a gyakorlatból, sőt némely hitközségben már feledésbe is ment. E körülmény indított bennünket annak felemelésére, miszerint az isteni erények, felindítása nevezett alkalmakkor nem annyira egyszerű szokás, mint inkább keresztény kötelesség, melyet elhanyagolnunk nem lehet, nem szabad.

Ez indíthatta szeretett főpásztorunkat is arra, hogy mindnyárt érseksége kezdetén, 1868 szept. 21. kelt pasztorlevelében szívére köti papságának e dicséretes szép szokásnak, úgy is mint kötelességnek a gyakorlatban való fenntartását, egyebek közt a következőképen írván:

... „ad saepe concipiendos harum virtutum actus ex peculiari divino praecepto compellimur . . . Itaque super gregem Domini constitutorum pastorum aliorumque quomodolibet curam animarum gerentium sacerdotum est, cum fideli populo actus paedictarum virtutum omni die festo et dominico elicere, illumque simul edocere . . .“

„Nemo itaque D.D. Coratorum a pio vinqve praecepti habente more cum populo recitandi et eliciendi praelaudatos actus recedere ausit, sed curent potius, ne frigida et ieiuna sit verborum pronuntiatio, sed singuli, cordis affectu in ea, quae pronunciant, ita ferantur, ut ex animo credant, sperent, ament, quod se credere, sperare et amare verbis profiterentur.“

A hol tehát idők folytan e szép szokás kiszorult a gyakorlatból, vissza kell azt annál is inkább állítani, mivel mint lelkipasztoroknak kötelességünk híveink lelki javát előmozdítani s minden lehető eszközzel biztosítani.

In die s. Marci

fiunt Litaniae, quas maiores vocamus . . . . celebratur Missa Rogationum et non s. Marci, (Caerem. Epporum L. II. C. 32. 1–6.) et quidem per sacerdotem qui processionem fecit. Haec missa (Exaudivit) est de praecepto, (S. R. C. 12 Mart 1836 in Trident.) sine Gl. sine Cr. etiam in Dominicis, infra oct. pasch. et quocumque occurrente festo (23 Maii 1835 in Namurcensi), cum tribus orationibus (2. Concede. 3. Eccl. vel pro papa) sine commemoratione festi occurrentis. Praef. paschal. Benedicamus Dno. (in tono feriali.)

In ecclesiis ruralibus, ubi unica tantum celebratur missa, haec erit de feria Rog. cum commemoratione festi occur. (s. Marci) et 3. oratione tantum ea, quae praescribitur secundo loco in Missa Rog. (23 Maii 1846 in Tudensi.)

Ad dubium vero, num in ecclesiis, in quibus plures sunt sacerdotes, debetne haec missa Rogationum omnino celebrari cum cantu, vel an sufficiat hanc missam celebrare absque cantu, expleta processione? S. R. C. respondit: *Congruentius esse rubricis ut cantetur*: non tamen stricte praecipit, nisi agatur de ecclesiis ubi missa conventualis prout die cantanda est. (14. Aug. 1858. in Brioc.)

Si in aliqua ecclesia celebratur festum Patroni vel Titularis, celebranda est Missa de hoc festo, et facienda commemoratio Rog. sub unica conclusione cum oratione diei. (27. Febr. 1847. in Limburgensi.)

A papi gyűlések.

vagy az úgynevezett koronákon, melyek hazánkban évenként kétszer u. m. tavaszkor és őszkor szoktak tartatni, kötelek minden pap megjelenni s a folytatott eszmecsereben, tanácskozásban résztvenni, a ki a lelkipasztorokodás terén működik. A megyés püspök felügyelni tartozik: An parochus Congregationes seu conferentias super casibus conscientiae haberi solitas frequentet. (Benedict. XIV. Constit. *Firmandis* 16. Nov. 1744. §. 9.)

Akik pedig minden ok nélkül távolmaradnak, azokat a püspök tetszése szerint meg is büntetheti:

Potest Eppus ad id compellere omnes parochos, tam saeculares quam regulares, curam animarum exercentes, et omnes sacerdotes saeculares confessarios, etiamsi sint canonici, sub poena pecuniaria; regulares vero ab audiendis confessionibus suspendendó; alios autem non potest compellere sed hortari. (S. C. Conilii 5. Sept. 1650. 26. Januarii 1732.)

Decreta Congr. Rom.

Eppus N. N. Beatitudini Vestrae dubia quaedam elucidanda proponit, quae animarum Pastoribus et Confessariis iam diu gravem mentis et conscientiae anxietatem afferunt. I. Quando adest fundata suspicio, poenitentem qui de *onanismo* omnino silet, huic crimini esse addictum, num Confessario liceat a prudenti et discreta interrogatione abstinere, eo quod praevideat plures a bona fide exturbandos, multosque Sacramenta deserturos esse? — Annon potius teneatur Confessarius prudenter ac discrete interrogare? II. An Confessarius qui, sive ex spontanea Confessione, sive ex prudenti interrogatione, cognoscit poenitentem onanistam, teneatur illum de huius peccati gravitate aequae ac de aliorum peccatorum mortalium, *monere*, eumque (uti ait Rit. le Rom.) paterna charitate reprehendere, eique absolutio-nem tunc solum impertiri, cum sufficientibus signis constet, eumdem dolere de praeterito, et habere propositum non amplius onanistic agendi? S. Poenitentiarum, ad proposita dubia respondendum censuit, prout respondet:

Ad I. Regulariter *negative* ad primam partem; *affirmative* ad secundam.

Ad II. *Affirmative*, iuxta doctrinas probatorum auctorum. (10. Martii 1886.)

In administratione S.S. Euch. extra missam a rubrica Ritualis Rom. praescribitur stola coloris officio illius diei convenientis, quaeritur an stola Officii vel Missae adhibenda sit:

1.º in feria V. mai. hebdomadae;

2.º in vigiliis et feriis IV Temporum, vel fer. II. Rog. (vel in feriis Quadragesimae, ubi octavae concessae sunt), quae infra Octavam privileg. occurrunt, si iuxta rubricas Brev. et Miss. Rom. Officium de Octava, et Missa de vigilia velferia celebratur?

Resp. Ad utrumque servetur Rit. Rom. rubrica, et ubi vigeat consuetudo administrandi S.S. Euch. cum stolis albi coloris fidelibus paschale praeceptum adimplentibus, toleranda. (S. R. C. 11 Aug. 1877. Venetiarum.)

Dubium. Commemoratio de Cruce, quae dicitur temp. pasch. (loco suffragiorum de sanctis) potestne recitari quando fit Offic. votiv. de Passione? Resp. *Negative*. (S. R. C. in Merid. Venezuela. 29 April. 1887.)

FELELETEK.

Aldás az oltári szentséggel.

Lapunk f. é. 3-ik számában közöltük a dekretumot, (in Constantinopolit. 21 Julii 1855.) mely az oltári szentséggel való áldás alkalmával tiltja a »*Sit nomen Dni benedictum*« énekelését. Ezzel összefüggésben eddig már két oldalról is kérdést intéztek hozzánk, vajjon föltétlenül kötelez-e bennünket is a nevezett határozat, miután az esztergomi rituale ezen előírást adja: Post haec sacerdos . . . *versa ad populum facie cantet*: »*Sit nomen*« (Rit. Strig. p. 392.) — az 1860-évi esztergomi megyei zsinat függelékében pedig a következő utasítás foglaltatik: itidem ter canitur: Sanctus, dataque per »*Sit nomen*« benedictione . . . (Syn. dioec. Strig. in Appendice p. 164.)

Az egyik kartárs nehézségeit fokozza még azon körülmény, hogy plebánosa szorosan ragaszkodik az áldás-adás főntébbi »*ünnepélyes és nem kevésbé magasztos*« módjához, annál is inkább mivel szerinte úgy a rituale, mint a megyei zsinat határozatai a sz. szék által jóvá vannak hagyva; ő mint káplán bármikor készségesen engedelmeskedik a kongregáció határozatainak, csak hogy ez esetben az öreg így, a fiatal amúgy cselekedvén, kész a föltűnés, visszatetszés, melyet lehetőleg kerülni óhajt.

A magunk részéről mindenek előtt határozottan kétségbe vonjuk, hogy az esztergomi rituale és a megyei zsinat függelékének kézírata valaha Rómát látta, ott megerősítést nyert volna; mert ha igen, úgy az oly szemet-szűrő öreg hibának kijavítása okvetlenül elrendeltetett volna. Hiszen épen az a legnagyobb baj, hogy rituálék jelennek meg még napjainkban is, a római sz. széknek csupán *föltételezett* jóváhagyásával, mi által a lelkipásztort sokszor a legkényesebb helyzetbe juttatják az ellenmondások s olyféle czeremóniák, mint a *Sit nomen* éneklésével való áldás. Valóban nem egyszer gondoljuk, hogy ugyan mire való a S. R. Congregatio, ha dekree umait figyelembe nem veszik, mire való a Rituale Romanum, ha minden avatatlán köz, kény -kedve szerint faraghat rajta P!

De föltéve s meg nem engedve, hogy a rituale a sz. szék által annak idején meg lett erősítve s a szóban forgó szertartás is szentesítve, úgy azt a mi esetünkben nem csupán azért *nem szabad* a gyakorlatban követni mivel ellenkezik a kongregáció számos határozataival, hanem azonfelül mert maga a bitoros-örsek 1868. jun. 14-ikén kelt körlevelében — tehát mindjárt kormányzásának kezdetén — e szarvas hiba kijavítását s a helyes eljárás követését elrendelni méltóztatott. (Lásd Circul. Dioec. 1868. pag. 73.) E részben tehát ismét nem a főpásztor a hibás, hanem úri mi magunk, a kik a pástorleveleket, a hasznos tudnivalók ez aranybányáját s a gyakorlati kérdések e tárházát elhanyagoljuk, porral lepetjük és így azután az ott meghányt kérdésekben örege-apraja tájékozatlanok vagyunk.

Vegye elő tehát a meg nem érdemlett nyugalomból e pástorlevelet, — olvassa el s kétségtelen lesz ön előtt is, hogy a szertartásokra felügyelő bizottságnak idevonatkozó határozatai mindnyájunkat föltétlenül köteleznek: In benedicendo populum cum ss. sacramento, *celebrans nihil dicere, cantores et musici nihil quoque canere interim debent*, ad praescriptum Ritualis Rom. et Caeremon. Epporum, *non obstante quacunq[ue] contraria consuetudine*. (9. Febr. 1762. in Caputaquen.)

Egyébként átadjuk a szót a főpásztori tekintélynek, mely a körlevelben egyebek között ezeket hozza fel: *Benedictio cum SS. Sacramento danda est ita, ut benedicens sive sit Eppus, sive presbyter nihil prorsus dicat*: Rituale enim Rom. sic praecipit: »Postea cum sacramento in pyxide velo cooperta faciat signum crucis super populum, *nihil dicens*«. (De com. infirm. Tit. IV. C. 4. n. 23.) et alibi: »Tunc sacerdos facta genuflexione, cum sacramento semel benedicat populum in modum crucis, *nihil dicens*«. (De process. T. IX. c. 5, n. 6.) — ubi etiam additur: Hic autem modus benedicendi servatur etiam in aliis processionibus faciendiendis cum ss. Sacramento. Hoc idem praescribit Caerem. Epporum (L. II. C. 33. n. 27) . . . . . vertens se ad populum, cum illo signum crucis super populum ter faciat, *nihil dicens* . . . . . Causa, cur benedicens populo cum ss. Sacramento sive Eppus sive presbyter nihil dicere debeat, in propatulo est illa nempe, quod proprie non Eppus, non

presbyter sit, qui benedicat populum, sed Xtus ipse, in ss. Sac. realiter praesens. (Catalani: T. II. p. 385.)

Ad ritum benedictionis proinde . . . praeter incensationem ss. sacramenti in Ostensorio non aliud requiritur, quam ut cum codem celebrans producat crucis signum super populum. . . . Ex his patet benedictionem cum ss. sacramento non ad verba: »*novo cedat ritui*«, nec ad verba: »*sit et benedictio*«, sed hymno toto plene terminato, et cantoribus atque musicis ad silentium reductis, dandum esse . . . Patet porro abusum esse non tolerandum, in fine Litaniarum dari benedictionem cum ss. sac. intonando: »*sit nomen Dni benedictum*« et s. p., quandoquidem clarissima sit Ritualis Rom. (cuius leges universalem afficiunt ecclesiam) et Caerem. Epp. dispositio: »*benedictionem cum s. sac. impertientiam esse sic, ut sacerdos nihil dicat, sed crucis tantum signum super populum producat* . . . . « *His universalibus normis non potest per quaecunq[ue] particularium eccl. vel dioecesum statuta, eo minus per consuetudines, illis contrarias derogari, quas proinde omnes ac singuli Sacerdotes cuiuscunq[ue] sint dignitatis ac officii observare tenentur.*

Azt hisszük, hogy oly világosan szól e körlevél, hogy ezután plebánosa is abban fogja hagyni az *ünnepélyes* áldást persit nomen Dni, s mindketten vállvetve fognak iparkodni a római ritust tartani.

In missis votivis de immaculata conceptione B. M. V.

secunda oratio de Spiritu s. — tertia Eccl. vel pro papa. In secreta vero dicitur: salutarem hostiam, quam in commemoratione Immac. Concept. etc. — Praefatio: Et te in conceptione immaculata B. M. B. (Missale Romanum. Editio typica: Ratisbonae, 1890.)

Keresztelés.

A felfezett kérdésre megadja a feleletet maga a rituale: »Deinde intingit pollicem in s. chrismate, et ungit infantem in summitate capitis in modum crucis, (Rit. Rom. Tit. II. C. 2. 23) ergo non in fronte. A fej felső részének krizmával való kenése a keresztelés alkalmával különben ösrégi, a római breviarum sz. Szilveszter pápának tulajdonítja . . . multa item decreta fecit Ecclesiae Dei utilia, in his . . . ut presbyter chrismate baptizati summum linniret verticem (L. 5. in festo s. Sylv.)

A püspökök nevét a kánonban

nem említheti mindaddig, míg fölszentelve nincs és állását tényleg el nem foglalta.

Dubium: An Eppi nomen dicendum sit in Canone Missae, et in aliis liturgicis orationibus a die notitiae, etiamsi non officialiter habitae electionis eiusdem in consistorio, vel a die captae possessionis ecclesiae, cui a Summo Pontifice praepositus fuit? Resp. A die captae possessionis. (S. R. C. 4 Julii 1879. in Venetiarum.)

Pro memoria.

Triá fugienda :	Triá observanda :
Leo rugiens.	In vino modicus.
Mulier blandiens.	In ira moderatus.
Oculus seducens.	In melancholia nullus.
Triá proponenda :	Triá timenda :
Dei praesentia.	Futura mors,
Poenitentiae constantia.	Iudicii sors,
In bono perseverantia.	Damnatorum cohors.
Triá consideranda :	Triá delenda :
Vitae brevitás.	Malum commissum,
Salvandi difficultás.	Bonum omissum,
Salvandarum paucitas.	Tempus amissum.
Triá rara :	Triá abominanda :
Castitas in deliciis,	Iniustitia fori.
Puritas in divitiis.	Macula thori.
Pietas in negotiis.	Superbia chori.